

designum_↑

revue dizajnu 02/2005
cena za číslo 65,- Sk / Kč 5,- Eur

8 581 80479

9 771335 034008

Slovenské centrum dizajnu vyhlasuje súťaž plagátov pre študentov výtvarných škôl so zameraním na grafický dizajn s témou boja proti všetkým formám diskriminácie v súčasnej spoločnosti.

predmet súťaže

Návrh plagátu, ktorý bude pôsobiť ako výzva proti diskriminácii a rôznym podobám predsudkov v spoločnosti. Navrhnuté plagáty by mali svojím obsahom i formou vyjadrovať postoj k problémom diskriminácie alebo ponúknuť vlastné riešenia.

Téma diskriminácie je chápaná v širokom zmysle smerom ku všetkým znevýhodneným skupinám a menšinám v spoločnosti: iné rasy a vyznania, občania s postihnutím, ženy, deti, občania s inou sexuálnou orientáciou a podobne.

klúčové slová

rovnoprávnosť príležitostí, tolerancia, multikultúrna spoločnosť, integrácia, solidarita, demokracia

charakter súťaže

Verejná neanonymná súťaž určená študentom výtvarných škôl na Slovensku

podmienky súťaže

- zaslať vyplnenú prihlášku s kontaktnými údajmi v určenom termíne v elektronickej forme prostredníctvom web stránky SCD www.sdc.sk
- predložiť maximálne 2 samostatné návrhy plagátov v elektronickej podobe na CD, realizovateľné vo formáte A1. Súčasťou plagátu môže byť text s názvom súťaže. Meno autora musí byť uvedené v ľavom dolnom rohu na zadnej strane návrhu.

imagine...
predstav
si všetkých
ľudí...

Myslíš si, že všetci ľudia v tvojom okolí majú rovnaké šance v partnerskom živote a rodine, vo verejných priestoroch, v prístupe k vzdelaniu a zamestnaniu, v uplatnení sa v spoločnosti? Čo znamená pre teba pojem **diskriminácia**?

Predstav si, že nie sú žiadne krajiny

Imagine there's no countries

Nie je to ťažké

It isn't hard to do

Žiadna nenásytnosť alebo hlad

Nothing to kill or die for

A ani žiadne náboženstvo

No religion too

Predstav si všetkých ľudí,

Imagine all the people

ktorí žijú život v slobode...

living life in peace...

John Lennon

harmonogram

Uzávierka pre zaslanie prihlášok: do 30. októbra 2005

Vyhodnotenie súťaže: november 2005

Realizácia vybraných návrhov: november – december 2005

prihlásiť sa môžete prostredníctvom elektronickej prihlášky na www.sdc.sk

návrhy posielajte na adresu

Slovenské centrum dizajnu | Julie Džambazovič | oddelenie projektov
| Jakubovo nám. 12 | P.O. Box 131 | 814 99 Bratislava
| tel.: 02 5293 1523 | dzambazovic@scd.sk

kritériá

Porota bude hodnotiť návrhy podľa nasledujúcich kritérií:

- výpovedná hodnota plagátu v zmysle témy súťaže
- originalita, nápaditosť
- výtvarné (grafické) estetické aspekty

vyhodnotenie

Vyhodnotenie súťažných prác vykoná odborná porota v zložení: Emil Drličiak, Milan Mikula, Stanislav Stankoci, Monika Briestenská, Adriana Pekárová
Tajomníčka súťaže: Julie Džambazovič, SCD Bratislava

ocenenie

Porota vyberie 15 najlepších návrhov, ktoré budú zrealizované ako plagáty formát A1, ako aj v súbore pohľadníc. Plagáty budú vystavené na verejných priestranstvách v centre Bratislavy a ako samostatná sprievodná výstava v rámci Trienále plagátu v Trnave 2006. Pohľadnice budú vo forme kolekcie slúžiť ako katalóg, prípadne budú distribuované širšej verejnosti ako forma priamej kampane proti diskriminácii.

Adriena Pekárová, Katarína Hubová
AUTORSTVO PODĽA...

OTÁZKY DIZAJNU V DNEŠNEJ EURÓPE

Ľubica Hustá
MILÁNO 2005

Dana Doricová
VSTÚPTE A POSAĎTE SA...

Ľubica Hustá
DIZAJNÉR JE PRE VÝROBCU IBA JEDNÝM Z NÁSTROJOV
Rozhovor s Pavlom Masopustom

NÁBYTOK A BÝVANIE 2005

Ľubica Hustá
E-A-T BOL V BRATISLAVE
Rozhovor s Johannou Balušíkovou, kurátorkou výstavy E-A-T

Andrej Jaroš
Z RODINNÉHO ALBUMU „ŠESTOTROJKY“

Ľubica Hustá
KLUB SPISOVATEĽOV

Zdeno Kolesár
K DEJINÁM GRAFICKÉHO DIZAJNU XII
Výtvarné avantgardy a grafický dizajn

Drotár Slavo Pecúch, Hotel Fox, Kapitoly v Čechách,
Prague fashion week, Vynikajúci výrobok, Designmai 2005
Web tip, Lietajúce koberce, prítluné papuče a iné

02 | Štart / Start

04 | Áno–Nie / Yes–No

04

13 | Inbox / In Box

16

06 | Reál / Real

08 | Téma / Topic

18 | Rozhovor / Interview

21 | Comeback / Comeback

24 | Sentimental / Sentimental

28 | Seriál / Serial

32 | Elixír / Elixir

38 | English summary

Milí čitatelia,

v druhom tohtoročnom čísle časopisu Designum nájdete viac nábytkového dizajnu ako obyčajne. Na nitrianskom veľtrhu Nábytok a bývanie sa uskutočnila výstava Fórum dizajnu, na ktorej sa okrem prác študentov tradične predstavili aktuálne slovenské dizajnérske nábytkové realizácie. Treba povedať, že ich je stále v porovnaní s objemom nábytkovej produkcie na Slovensku málo. Boli sme na milánskom Salone internazionale del Mobile, kde bolo zrejmé, že pre väčšinu výrobcov je naopak spolupráca s dizajnérmi samozrejmosťou a nevyhnutnosťou. A rozdiel bol hneď vidieť. Okrem toho v Žiline vystavovali traja naši dizajnéri, ktorí sa nábytku venujú programovo a ktorým sa ho darí presadiť aj vo výrobe. Z iného súdka je rozhovor s grafickou dizajnérkou a kurátorkou výstavy e-a-t Johannou Balušíkovou. Dozviete sa v ňom príbeh výstavy, ale aj to, ako vníma zalomený text grafický dizajnér. O tom, že v Bratislave vznikli v 60. rokoch 20. storočia dva pozoruhodné automobily z rodiny Tatra 603, ku ktorým bol osud trochu nespravodlivý, píšeme v rubrike Comeback. Poznáte Klub spisovateľov? Ak nie, pozývame vás na návštevu.

Ľubica Hustá

Zvyčajne ak hovoríme o produkte z oblasti grafického dizajnu, automaticky ho spájame s názvom domovskej agentúry. Reklamné agentúry azda najviac prispievajú ku kreovaniu našej mediálnej kultúry. Napriek tomu zostávajú ich jednotliví tvorcovia pre verejnosť stále neviditeľní. Do povedomia nám vstupujú prostredníctvom vizuálnych výstupov v tlačенých, interaktívnych alebo televíznych médiách. V súčasnosti sa k našim renomovaným reklamným agentúram radí aj Kids for Sale,-.

Opúšťame pesimistický svet dospelých

Katalóg Fragile dizajn, klient Patrik Illo, 2003

Diplomová práca,
Vizuálny štýl
vydavateľstva
Fledermaus, 2001

DVD rekordér, Páska dohrala, 2001

Za sebou má niekoľko úspešne ocenených projektov doma i v zahraničí. Jej „firemná filozofia“ sa inšpiruje hravosťou detského sveta – jeho spontánnosťou, neviazanosťou a originalitou. Stabilnými zákazníkmi tejto agentúry sú spoločnosti ako IKEA SR, IKEA ČR, ImmoBan Group, Roldor, Brik, Istropolitana D'Arcy, Wiktor Leo Burnett a mnoho ďalších. Od roku 2002 sú konateľmi firmy Ferino Bakyta a mladá grafická dizajnérka Ivana Dolinská (pred nedávnom ešte Potočková), ktorej sme položili niekoľko otázok.

V brandži grafického dizajnu ste sa ocitli už počas štúdia na VŠVU. Pre začínajúcu dizajnérku to zaiste boli prínosné skúsenosti. Mohli by ste s odstupom času zhodnotiť ich pozitívny a negatívny dosah na ďalší vývoj vašej profesie?

V reklame som začala pracovať úplne náhodne v roku 1997. V tom čase sa stal pre mňa veľkým magnetom neobmedzený prístup k technike, technológiám a internetu, teda vybaveniu, ktorým nebola v tom čase katedra grafického dizajnu štandardne vybavená. K tomu sa radila i možnosť pracovať na reálnych projektoch pre renomovaných klientov. Pozitívne hodnotím aj to, že počas štúdia som takto mala možnosť vzájomne porovnávať teoretické poznatky zo školy a reálne podmienky v praxi.

Už po absolvovaní štúdia som mala prvé pra-

covné skúsenosti za sebou, čo považujem tiež za výhodu. Najväčším negatívom tohto obdobia bola absolútna strata voľného času a s ňou súvisiace odkladanie školských projektov a osobných plánov, ktoré sa kvôli práci neuskutočnili. V súčasnosti pôsobíte v reklamnej agentúre KIDS FOR SALE,-. Jej tím má za sebou už niekoľko ocenení. Prináša tímová práca medzi partnermi viac ústupov a kompromisov ako voči klientovi?

Kompromisy sú každodennou súčasťou práce dizajnéra. Pracovný tím väčšinou tvoria ľudia, ktorých spájajú podobné názory a rešpekt. Ak urobíte kompromis v rámci tímu, zákonite sa nemusíte vraciať o krok späť. Iný prípad nastane, ak ste nútený urobiť kompromis vo vzťahu ku klientovi, vzhľadom na to, že on celý projekt financuje a aj preto si nárokuje presadzovať

Funny Fellows OLD TIME BAND

hrájajú tanečnú hudbu približne z rokov 1860 – 1925. Repertoár tejto žijovej kapely je zostavený predovšetkým zo skladieb amerických prísťahovalcov, ktorí po ľahkej práci nachádzali zábavu na divokých tancovačkách, a tíni z raného obdobia Hot dance music. Skupina hráva skladby Bix Beiderbeckeho, Louisa Armstronga, Boba Brozmana či Paula Whitmana – a samozrejme aj tanečnú hudbu prvorpublikového Slovenska. Protagonistom Funny Fellows je herec, spevák a kornetista Roman Féder, ktorý zložil aj scénickú hudbu do predstavenia. Okrem autentického hitu na text mladého Andreja Plánku „Marka nechodí“ v predstavení zaznie Kraskevo „Dcova rola“ v mierne ruľnačskej country and western úprave, ako aj ďalšie novovytvorené piesne na texty Viliama Klimáčka – operetná „Sekerka“, argentínska „Chaco“ a clivé „Blues o divadelnej tržbe“.

Bulletin, divadelné
predstavenie
Karpatská Horká, 2003

Otváracia kampaň Ikea, klient Ikea, 2002

Od 25. apríla:
Väčšia chuť do jedla
Nová IKEA. 2x väčšia reštaurácia.

99,-
KOTVULAM
mladú polievku
a pečenie

Otvorením 2x väčšej reštaurácie v existujúcom zariadení sme vytvorili väčšiu chuť do jedla. Väčšia reštaurácia je teraz otvorená a ponúka väčšie porcie jedla. Väčšie reštaurácie sú teraz otvorené a ponúkajú väčšie porcie jedla. Väčšie reštaurácie sú teraz otvorené a ponúkajú väčšie porcie jedla.

IKEA Bratislava, Hlavná ulica 18, A1000 Shopping Park, Otvorené každý deň, tel.: 11 11 11 11, www.ikea.sk

Leptšia zábava pre deti
Nová IKEA. 2x väčší detský kútik.

549,-
GRAND
detský kútik na kávu

Otvorením 2x väčšieho detského kútiku v kávu na deti sme vytvorili väčšiu zábavu pre deti. Väčší detský kútik je teraz otvorený a ponúka väčšiu zábavu pre deti. Väčší detský kútik je teraz otvorený a ponúka väčšiu zábavu pre deti.

IKEA Bratislava, Hlavná ulica 18, A1000 Shopping Park, Otvorené každý deň, tel.: 11 11 11 11, www.ikea.sk

PF 2005 Prilba,
klient Immobank,
2004

vlastný názor, s ktorým sa však vzájomne rozchádzate. Vtedy to rozhodne nie je dobrý pocit. Dizajnéri sa často o slovenskom klientovi vyjadrujú v záporoch. Čo naopak pokladáte za kladné kultúrne špecifikum u našich klientov?

Toto je veľmi ťažká otázka. O nás Slovákov sa tvrdí, že sme otvorení, srdeční a spontánni. Práve to sa odráža na spolupráci, ak si dokážete získať dôveru klienta. Vzájomná spolupráca tak nadobudne ľudský rozmer, čo pokladám za kladné.

Grafický dizajn je v dizajne azda najrýchlejšie napredujúce odvetvie. V úsilí udržať si zákazníka a zostať „in“ sú grafickí dizajnéri upodozrievaní, že inklinujú ku „kopírovaniu“. Narazili ste už na tento jav?

Kopírovanie v grafickom dizajne je bežným

javom. Dokonca sú na ňom založené niektoré tvorivé procesy. V súčasnej dobe, keď sa rozmar a voľný prejav stávajú „pojmom“, je len veľmi ťažké určiť hranicu medzi kopírovaním a inšpiráciou. Dôsledkom tvorby, ktorej podstatou je intuícia a emócia, je často až zarážajúca spoločná identita. Napriek tejto skutočnosti si myslím, že kopírovanie bolo, je a bude otázkou svedomia každého autora.

Prispieva k tomu aj skutočnosť, že trendy v grafickom dizajne sú dnes ľahko dostupné?

Svojim spôsobom áno. Čím sú najnovšie trendy dostupnejšie, tým sa zákonite vo väčšej miere aj kopíruje. Tak ako verejnosť kopíruje určité módné prvky a z nich sa potom stávajú módné hity sezóny, tak sa aj v dizajne kopírujú isté progresívne princípy, z ktorých sa potom stáva komerčný trend.

Čia práca vo vašom odbore vás v poslednom čase zaujala?

ABOUT SODANO, kampaň LEVIS, ENGINEERED JEANS po vizuálnej stránke je nadčasová. DELAWARE – vizuálne riešenia tohto zoskupenia ma zaujali zmesou vizuálnych obrazov, textu a efektov v minimálnej forme – jednoduché, a pritom efektívne. DÁVID FÖLDVÁRI – škaredé je krásne a originálne. STEFAN SAGMEISTER – inteligentné, provokatívne a humorné. Webová stránka firmy PUMA, ktorá je čistá a prehľadná. FABIO ONGARATO DESIGN, RED-ACCA-ANNUAL – tu ma zaujala forma, ktorá dokonale zodpovedá obsahu.

Plány do najbližšej budúcnosti...

Robiť veci tak dobre, ako sa len dá.

Ďakujem za rozhovor.

↙ Autorstvo podľa...

Od 28. mája je vo viedenskom Looshaus otvorená výstava Design Slovakia 05, ktorú zorganizovalo súkromné združenie Design Slovakia. Výstava predstavuje cca 25 priemyselných produktov, kolekciu nápojového skla, niekoľko autorských realizácií a kolekciu študentských prác jedného vysokoškolského ateliéru, okrem toho je tu i malá kolekcia grafického dizajnu (asi 7 autorov a štúdií). Výstava v komornom priestore výstavnej siene má síce elegantné inštalačné riešenie, ale nemôže zastríeť nevyrovnanosť a nekonceptnosť. Tlačová správa, ktorá sprevádza výstavu, hovorí, že ide o „prvé komplexné predstavenie slovenského dizajnu v zahraničí“ a „úspešné príbehy slovenských podnikateľov, osobností a talentov, ktorí budujú svoju budúcnosť vďaka tvrdej službe priemyslu a klientom.“ Výstava nie je ani komplexná, ani prvá v zahraničí. Zveličené slová tlačovej správy presvedčia toho, pre koho znamená mediálna správa viac než samotná realita, o ktorej hovorí. Okrem odbornej roviny je tu však iná rovina hodnotenia, a to etická, ktorá je závažnejšia a v podstate bráni rozvinutiu akejkolvek diskusie o odborných otázkach.

Kto pozná súťaž Národná cena za dizajn Slovenského centra dizajnu, mohol by sa domnievať, že SCD je organizátorom aj tejto výstavy. Nie je to tak, SCD nemá s výstavou nič spoločné, až na to, že kurátorka výstavy, bývalá riaditeľka SCD Ľubica Fábri maximálne využila na zostavenie kolekcie informácie zo súťaží Národná cena za dizajn 2001 a 2003. Výsledky súťaží doplnila kurátorka minimálnymi dodatkami a ponúkla verejnosti túto kolekciu ako svoj autorský výber. Ešte výraznejšie sa to prejavilo v malej kolekcií grafických prác, všetky sú vybrané z katalógu spomínanej súťaže. Výstava je doplnená novým logom Bratislavy a zhodou okolností túto súťaž tiež spoluorganizovalo SCD. Navyše webstránka výstavy je obrazovo takmer totožná s fotodokumentáciou spomínanej súťaže uverejnenou v katalógu Národná cena za dizajn 2003 (o chybných informáciách k produktom nehovoriac).

Spôsob kurátorskej práce Ľ. Fábri je naozaj zvláštny. Ak sa k spomínaným skutočnostiam pridá aj informácia o pokuse Ľ. Fábri prihlásiť označenie Designum pre vlastnú spoločnosť s ručením obmedzeným Best of Slovakia, tak to dostatočne vysvetľuje spôsob jej práce. Prívlastneniu názvu, ktorý SCD používa od roku 1993 pre svoje periodikum – a má naň autorské právo – zabránilo uplatnenie námietok a pripomienok zo strany SCD voči zápisu ochrannej známky. Úrad priemyselného vlastníctva SR ich akceptoval a v rozhodnutí uviedol, že zámerom bolo „zneužitie nadobudnutej rozlišovacej spôsobilosti periodika Designum“ a Ľ. Fábri „chcela poškodiť dobrú povesť periodika a dlhoročné pozitívne výsledky vydavateľskej činnosti SCD“. Ak sa táto skutočnosť doteraz otvorene nezverejnila, bolo to v snahe nespájať inštitúciu ani jej časopis s informáciami, ktoré by mohli odpútať záujem o odborné problémy dizajnu na Slovensku a orientovať diskusie na odťažité témy. Pokračujúce nekorektnosti zo strany bývalej riaditeľky SCD nás však nútia hovoriť otvorene aj o takýchto neprijemných veciach.

Dizajn na Slovensku má svoje inšpiratívne osobnosti, cenné úspechy, ale aj veľmi veľa problémov. Aktivít, ktoré by pomáhali odpovedať na mnohé otázky, vzdelávať a podporovať dobré smerovanie, nikdy nie je dosť a určite nie sú vyhradené len pre štátom financovanú inštitúciu, akou je Slovenské centrum dizajnu. Korektnosť a dodržiavanie autorských práv by však malo byť samozrejmé pre všetkých.

Adriana Pekárová, Katarína Hubová

Otázky dizajnu v dnešnej Európe a na Slovensku

To bola téma okrúhleho stola, ktorý sa uskutočnil 31. marca v Bratislave. Účastníci diskusie sa zamerali na postavenie dizajnu vo zvyšovaní konkurencieschopnosti ekonomiky pri rozvoji súčasnej Európy a zároveň na postavenie inovácie a dizajnu v Lisabonskej stratégii pre Slovensko. Hlavným usporiadateľom bolo Slovenské centrum dizajnu spolu so svojimi partnermi – vydavateľstvom TREND holding a Národnou agentúrou pre malé a stredné podnikanie. Čestným hosťom diskusie bol Stephen Hitchins, prezident Úradu európskych asociácií dizajnérov (Bureau of European Designer Associations – BEDA) v rokoch 2003–2005, jedinej organizácie uznanej Európskou úniou, ktorá zastupuje záujmy dizajnérov. Stephen Hitchins prišiel predstaviť Bielu knihu dizajnu, ktorá sformulovala zásadné a špeciálne postavenie dizajnu pri budovaní novej Európy, rovnako ako aj stratégiu v jeho presadzovaní na pôde EÚ. Kľúčovými slovami prednášky S. Hitchinsa boli dizajn – výroba – konkurencia a motto: Neprežijú tí, ktorí sú najrýchlejší alebo najsilnejší, ale tí, ktorí najsprávnejšie reagujú na zmenu. Okrem neho na seminári vystúpili Katarína Hubová, riaditeľka SCD, Ing. Mário Virčík, riaditeľ odboru koordinácie vzťahov z ministerstva financií, RNDr. Juraj Poledna, Dr.Sc., riaditeľ odboru analýz podnikateľského prostredia z Národnej agentúry pre rozvoj malého a stredného podnikania, Zbyněk Vokrouhlický z českého Centra dizajnu a doc. Ing. Štefan Klein, akad. soch., prorektor pre vedu a výskum VŠVU.

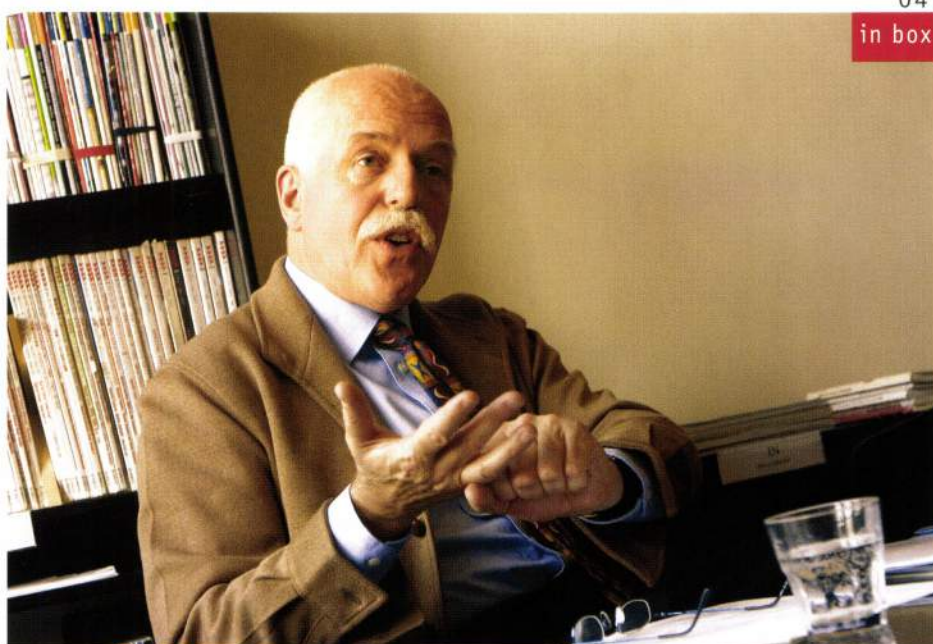
Motiváciou na takéto stretnutie bolo sformulovanie Lisabonskej stratégie pre Slovensko, ktorá aplikuje vízie rozvoja Európy na slovenské pomery a zdôrazňuje úlohu inovácií ako motivačného nástroja na dosahovanie konkurencieschopnosti ekonomiky. Súčasťou inovácií je dizajn, ktorého význam pre hospodársku súťaž si krajiny EÚ výrazne uvedomujú a podporujú ho. Ako je na tom Slovensko? Ako sa podieľa dizajn na inovačných procesoch, v čom je jeho hodnota a prečo si zaslúži pozornosť a podporu?

K týmto otázkam bola zameraná diskusia. Ukázala mnoho špecifických problémov, ktoré ovplyvňujú situáciu v slovenskom dizajne, a potvrdila, že je nevyhnutné rozširovať a prehĺbovať komunikáciu medzi dizajnérskymi školami, dizajnérmi – profesionálmi a výrob-

camí. Prvoradou úlohou je však vytvoriť koncepciu štátnej podpory dizajnu na Slovensku. Výstupom z diskusie bol okrem iného list zaslaný Ministerstvu školstva SR so žiadosťou o doplnenie štruktúry Agentúry pre rozvoj vedy a techniky o dizajn, pretože nie je správne, aby sa dizajnérske projekty, ktoré úzko súvisia s vedou, technikou a inováciami, nemohli uchádzať o granty. Stretnutie umožnilo SCD rozbehnúť aj spoluprácu s koordinátormi akčných plánov Lisabonskej stratégie v záujme presadenia dizajnu ako inovačného nástroja, ktorý štartuje ekonomiku a konkurencieschopnosť.

Prinášame vám zaujímavé úryvky zo spomínanej Bielej knihy dizajnu. Kniha je súborom esejí od najrôznejších autorov. Usiluje sa definovať úplne nové úlohy, ktoré prináša dizajnu 21. storočie. Je koncipovaná so zámerom poskytnúť argumenty na podporu vhodných investícií na uplatnenie dizajnu ako dôležitého aspektu ekonomického rastu. Kniha je k dispozícii v knižnici SCD.

Stephen Hitchins v knižnici SCD

PREDSLOV

Dizajn je kombinácia umenia a užitočnosti a práve to vytvára jeho jedinečnú kreativitu. A keďže budúcnosť Európy stále viac závisí od našich kreatívnych schopností, inovácií a nápadov, teda oblastí, v ktorých má Európa dlhodobé a jedinečné úspechy, musíme nájsť spôsoby, ako maximálne využiť potenciál a stať sa rovnocenným partnerom v medzinárodnej konkurencii. Práve dizajn a kreatívne odvetvia priemyslu budú v budúcnosti tvoriť väčšinu pracovných miest v Európe.

Kniha prináša eseje, ktoré majú za cieľ odhadnúť, akú ekonomickú hodnotu má dizajn pre Európu, priniesť spôsoby, ako prezentovať túto hodnotu širšiemu publiku rovnako ako pomenovať to, čo dizajn v súčasnosti brzdí.

x Stephen Hitchins

MANAŽMENT A „LEADERSHIP“ V DIZAJNE – OBCHODNÉ PRAKTIKY NA ZVÝŠENIE HODNOTY

Aby dizajn maximálne využil svoj potenciál, musí v marketingu operovať na dvoch úrovniach: manažment a líderstvo. Manažment v dizajne spočíva v nachádzaní najlepších riešení, a to efektívnym a finančne výhodným spôsobom pri použití širokého spektra schopností. Líderstvo zas v ujasnení smerovania firmy, definovaní a demonštrovaní budúcnosti, v hľadaní stratégií. Dovedna vytvárajú dôležitý nástroj, pretože umožňujú firmám odlíšiť sa od konkurencie a úspešne súperiť na trhu. Dizajn by sa mal stať súčasťou DNA firmy.

x Raymond Turner

DIZAJN A VZDELÁVANIE

Dizajnérske vzdelanie momentálne zastáva silnú pozíciu a má možnosť ovplyvniť vzdelávanie ako také, teda predstaviť štruktúru vzdelania, ako aj práce, ktorá čerpá svoje poznatky z mnohých disciplín. Je zosobnením toho, čo potrebuje každý mladý profesionál v 21. storočí – kreativitu, analytické myslenie a vysoko úspešné komunikačné schopnosti.

x prof. Norman McNally

EURÓPSKA VÍZIA DIZAJNU

Objavujú sa názory, že sa nikdy nepodarí presadiť jednotný pohľad na európsky dizajn, kým sa neuvedú do praxe jednotné politické vízie Európy. No vyskytujú sa aj opačné názory, a síce, že je nevyhnutné vytvoriť spoločnú politiku európskeho dizajnu práve teraz, keď sa Európa rozširuje a stáva sa mocnejšou a keď oveľa rýchlejšie vstupuje do konkurencie predovšetkým s ázijskými krajinami. V tomto konkurenčnom boji si už nevystačíme iba s našou bohatou históriou a rôznorodosťou. Je potrebné definovať jednotnú európsku politiku v oblasti dizajnu.

x Michael Thompson

DIZAJN DEFINUJE TOTO STOROČIE

Mnoho myšlienkových prúdov, ako aj záujmových skupín sa snažilo definovať dizajn. V prípade vesmírnej technológie, letectva, zbraní alebo lodí je to predovšetkým záležitosť anonymných ľudí a ich odbornej expertízy. V prípade módy, áut, nábytku sa dizajn identifikuje s konkrétnymi menami. Inak definujú dizajn zákazníci, inak výrobcovia. Je niektorá z týchto definícií relevantná pre 21. storočie?

V angličtine slovo „dizajn“ v sebe nesie aj význam podobný slovesu oklamať, zmiať, prekabátiť. Ako hovorí Viliem Flusser, „dizajnéri sú prefíkaní sprisahanci, ktorí sa snažia spojiť umenie a priemysel tak, aby premohli alebo oklamali prírodu“.

Ale dnes všetko závisí od dizajnu. Je úlohou dizajnu, aby preklenula technológiu a umenie, myšlienky s ich uskutočnením, kultúru s obchodom, a to nie vo svojej neúprimnej podobe dvadsiateho storočia, ale vo svojej otvorenej definícii súčasného storočia.

x Stuart MacDonald

Foto: Miroslav Nôta a Designum

Pavel Masopust je doktorand a asistent v ateliéri transport dizajnu na VŠVU. Rodák z Čiech, ktorý vyštudoval na Slovensku a naďalej tu pôsobí. Svojou dizajnerskou tvorbou zaujal už počas štúdia v ateliéri produktového dizajnu prof. F. Buriana. Vtedy vytváral jemné, poetické objekty na hranici dizajnu a voľného umenia. Ako sa blížil koniec jeho štúdia, prešiel, ako vraví, „vedený pravdepodobne pudom sebazáchovy“, od poézie k realite.

Dizajnér je pre výrobcu iba jedným z nástrojov

Zebrill

Začal sa zaoberať bicyklami. V súčasnosti robí posledné úpravy, aby sa mohla zhmotniť jeho dizajnerska predstava o dobrom bicykli. Bicykle mu priniesli ešte niekoľko veľmi zaujímavých vedľajších produktov. Pri práci s karbónovými kompozitmi mu napadlo využiť ich estetické kvality a vznikol nový výrazný materiál so zaujímavým a súčasným dezénom. Volá sa Zebrill. O práci dizajnéra si už ilúzie veľmi nerobí. Aj preto, že si vyskúšal, aké to je dostať svoj projekt do výroby.

Zebrill, to znie dosť exoticky. Čo sa skrýva za tým pomenovaním?

Naozaj exoticky? Tak potom sa mi to podarilo! Materiál vo svojom čierno-bielom variante po povrchovom spracovaní – vybrúsení a vyleštení – pripomína svojou štruktúrou a dezénom kresbu na srsti zebier. A keď vidíte srst zdravej a „lesknúcej“ sa zebry, zbadáte v jej čiernych povrchových meandroch až magicky modravé odlesky. Tieto odlesky vytvára v mojom materiáli karbónové vlákno. Názov teda vznikol jednoducho ako skladačka. Spojil som zebra a brill, čo má v angličtine viac významov. Znamená to lesk, žiaru, ale dokonca aj žart.

Kedy a prečo ste sa začali zaoberať vytvorením nového materiálu?

Počas doktorandského štúdia som sa zaoberal karbónovými kompozitmi z rôznych uhlov pohľadu. A keďže mám bližšie k estetike ako ku „strojarine“, zaujali ma pochopiteľne aj estetické kvality tohto hi-tech materiálu. Už vtedy som úzko spolupracoval s firmou Comp-let Senica. A tam pri výrobe nosníka vznikol veľmi pekný a pre mňa inšpiratívny kúsok odpadu –

epoxidom presýtený karbónový rowing. Rozmýšľal som: ak je karbónový kompozit taký pekný vo svojej tkanej podobe, aký efekt nám potom ponúkne zmena orientácie jeho vlákien? Kompozity sa všeobecne cenia pre svoju pevnosť, tuhosť, ľahkosť a dobrú životnosť. Ak si k tomu pripočítam celkom dobré tepelnoizolačné vlastnosti (Zebrill na rozdiel od kovov je na dotyk „teplý“) a pohrám sa s jeho estetickým potenciálom neštandardným spôsobom, mám ideálny materiál pre moderných šperkárov, interiérových dizajnérov, ale najmä nožiarov. Sám mám rád pekné chladné zbrane. A tak mi napadlo spojiť nový materiál s nožmi. Zebrill sa tak stal ďalším kameňom do mozaiky mojej doktorandskej práce a vyvažuje svojou barbarsky emotívnou podstatou iné prísno funkčné projekty.

Ako vyzerala cesta od nápadu až po malosériovú výrobu?

Aby som minimalizoval náklady na vývoj, tak som si z odpadového materiálu vyrobil primitívnu formičku – neočakával som od toho vysokú produktivitu a bolo mi jasné, že výroba jednej vzorky bude časovo náročná. Ale v prvých fázach projektu s tým musíte počítať rovnako ako s tým, že sa vám táto investícia možno nikdy nevráti. Prvé kusy som išiel konzultovať s elitou česko-slovenských nožiarov na ich každoročnú, v našom regióne najväčšiu výstavu v Brne. Bolo veľmi povzbudzujúce, keď sa mi po „celodenom vnucovaní“ podarilo predáť prvé vzorky. Zebrill samozrejme neoslovil všetkých výrobcov. Bolo mi jasné, že strýkovia v zelených kamizolách s rohovinovými gombíkmi sa pre takéto vesmírny materiál nenadchnú. Trpezlivým a pravdopovediac príležitostne ponížujúcim výberom

Pavel Masopust

som si vytypoval svojich „best off“ a pokúsil sa s nimi naviazať dlhodobejšiu spoluprácu. Po niekoľkomesačnom poštovom aj e-mailovom „pingpongu“ sa ako najperspektívnejší zákazník – konzultant prejavil pán Miloš Grno z Bratislavy, s ktorým pri obojstrannej spokojnosti spolupracujem dodnes. Pre začínajúcich dizajnérov by som chcel pripomenúť, že túto fázu projektu netreba podceňovať – je naozaj potrebné vedieť, čo a pre koho vyvíjať, aká bude konečná cena produktu a aká je približná veľkosť zatiaľ nenasýteného trhu. Na druhej strane – bez iracionálneho nadšenia by sa podobné projekty asi nikdy nenaštartovali.

Neprinášate nové tvary nožov, nový je iba materiál na ich výrobu. Je to ešte stále dizajn?

Napadá mi niekoľko odpovedí. Samozrejme, čo praktik, teoretik alebo filozof, to iná definícia dizajnu, ale v reálnej dizajnerskej praxi nie je veľa času zapodievať sa abstraktnými detailami. Dizajnér je pre výrobcu iba jeden z nástrojov, ktoré mu môžu priniesť vyšší zisk. A keď výrobca

„Chcem nôž, aký nemá nikto“. Pýtam sa: ako ďaleko zájdem s iným tvarom, farbou, kombináciou známych materiálov? Treba mi nový, neopozieraný a mechanicky vyhovujúci materiál v dostatočnej farebnej aj dezénovej škále. Ak ho nenájdem, vymyslím si ho a vyrobím aj v prototypu. Ak sa to dobre rozbehne, produkt je žiadaný, spoľahlivý a kvalitný, odvieďol som kus dobrej roboty. Potom treba šikovne predať inej firme licenciu alebo know-how. Naozaj neviem odhadnúť, koľko percent z tejto poslednej fázy je dizajn, ale bez nej by som toho už veľa „nena-dizajnoval“.

Ako viem, zatiaľ tento materiál vyrábate vo vlastnej garáži?

Kúsok vedľa – v pivnici. Keď zvládnete technológiu a minimálnu logistiku – kusová výroba nepotrebuje veľa priestoru. Pretože Zebrill je vďaka vysokej práci a ešte stále nezanedbateľným cenám vstupných surovín dosť exkluzívny materiál, rozhodol som sa pre zákazkových nožiarov. Dnes už mám za sebou vyrobených a predaných

naučili rozvíjať kreativitu, originalitu a tie aj obhájiť. Akosi sa nám zabudlo aspoň v hrubých obrysoch naznačiť, ako sa tým dajú zarábať peniaze na život. Keďže som si už počas štúdia musel vylepšovať rozpočet rôznymi fuškami a niektoré sa dokonca okrajovo dotýkali dizajnu – nie som na tom dnes až tak zle. Dohľadom zameškané – učím sa komunikovať s klientom, naozaj porozumieť jeho požiadavkám a vysvetliť mu svoje názory, zapýtať si adekvátny honorár, nestáť sa worko- ani alkoholikom, povedať áno aj nie, a keď je treba aj NIE.

Pokiaľ sa začínajúci, čerstvo vyštudovaný dizajnér nerozhodne pre emigráciu, nečaká ho momentálne na Slovensku nič príjemné. Najmä ak sa bude pokúšať pracovať pre domáceho výrobcu – česť výnimkám. Konkurencia dizajnérov je obrovská, kvalita ich roboty, bohužiaľ, neistá, čo nepridáva dôveryhodnosť našej obci. Navyše skoro žiadny tunajší výrobca vás nie je schopný alebo ochotný zaplatiť. Dizajn nie je zažitý a výrobcovia len neradi investujú tam,

dá dizajnérovi zadanie, nepýta sa ako, ale iba za čo a kedy to bude hotové. Z tejto reálnej perspektívy je napokon problémom dizajnéra najšť vhodné riešenia, tvary, funkcie, konzultovať použiteľné materiály a technológie. Ale hlavne toto všetko zladí do harmonického celku. Estetika je v tejto rovníci veľmi premenlivou a plávajúcou neznámou a často iba doladuje veľa nutných kompromisov. Ale to je téma na samostatný článok, možno aj na prekvapujúcu anketu, aby sa vyjadrili obidve strany.

Každý projekt má iné hranice a dovoľuje rozličnú „hlbku ponoru“. To by sme sa inak mohli aj pýtať, prečo pán J. Watt nenavrhol namiesto parného stroja iba nové pestrofarebné brmbolce pre volské záprahy. Problém „Toto chcem mať zajtra o 300 km ďalej“ riešil kvalitatívne iným spôsobom. Vedel sa vzdialiť od vtedajšieho pohľadu na transport, neskúmal aerodynamickosť voľa, vyššiu účinnosť biča alebo transport odpadu z týchto „biologických motorov“. Poznám, že ich potenciál sa využíva takmer na 100 % a že treba ísť inou cestou.

Zebrill nie je samozrejme takýto geniálny projekt, ale princíp ostáva podobný. Zákazník povie

niekoľko desiatok polotovarov. Po počiatočnej nedôvere sa nový materiál zapáčil a našiel si svoj okruh záujemcov. Štandardne ich vyrábam v piatich základných farebných variáciách a troch dezénoch. A samozrejme pracujem aj na nových modeloch.

Aké sú úskalia tohto projektu?

Je ich veľa, možno až príliš veľa. Uvidíme za 2 až 3 roky. Predovšetkým, všetko platím zo svojich peňazí a nie je ich dosť. Keďže si musím nejako privyrábať, nemám čas sa tomuto perspektívnemu projektu venovať na 100 %. A potom je tu ešte jedno takmer metafyzické úskalie – Zebrill je čarovný, ale treba ho stretnúť tvárou v tvár, z očí do očí, dotknúť sa ho, bezprostredne ho zažiť. Video alebo flashový web dodá polovičný efekt a fotografia poskytne iba nepatrný odlesk autentického zážitku.

Ako sa zmenil váš pohľad na dizajn od študentských čias?

Na strednej škole som žil v „máchovskej“ predstave, že pre dizajn je najdôležitejšia originalita, kreativita, radosť z tvorby. Prebúdzanie z tohto sna prebehlo v niekoľkých etapách a zďaleka sa ešte neskončilo. Na školách nás

kde nemajú istotu. Môj osobný pocit je, že situácia je vážna. Súdim tak podľa toho, že aj moji kolegovia, ktorým sa doteraz darilo, zrazu „odhadzujú jeden rozmer“ a prechádzajú na grafický dizajn. Vo vyspelom svete je samozrejme, že sama vláda využíva a podporuje dizajn pre rozvoj hospodárstva a ekonomiky smerom zhora. Momentálna orientácia našej ekonomickej politiky však smeruje celkom iným smerom – do banánovej, resp. automobilovej republiky. Navyše dynamicky sa rozvíjajúca Ázia tiež mieša karty, preto len dúfajme, že prežijú tí najsilnejší. Aj keď budú zatiaľ iba vyrábať „vizitky v Coreli“. Naozaj verím, že situácia sa zlepši, ale obávam sa, že to môže trvať aj 10 rokov, a to už všetci budeme niekde inde.

Čo vás v poslednom čase potešilo?

Nielen robotou je človek živý – už si spomínam, túto sobotu bol perfektný deň a ja som „stretol“ českého Pratchetta, svietilo slnko, na terase teplé pohodlné kresielko, vychladený Tramín, superkrvák s upírmí, obed navarený, iba ho prihriať v mikrovlnke, potom kavička a zasa Kulhánek...

www.metafora.sk, www.decorativecomposites.com

Nábytok a bývanie 2005

Zuzana Kubisová, kreslo a vankúš, Miro Debnár, ležadlo

Nitriansky veľtrh sa za 30 rokov svojej existencie stal najvýznamnejšou udalosťou v oblasti nábytkového dizajnu na Slovensku. Nielen vďaka komerčným výsledkom – bez dobrých obchodov, ktoré sa v Nitre dohadujú, sa ťažko môže dariť dizajnu (aj dizajnérom) – ale aj pre značný kultúrny dosah.

Masy návštevníkov, ktoré sa presúvajú stánkami výstavniska Agrokomplex, majú možnosť pozorovať, hodnotiť, vyberať si a cibriť svoj názor. Aspoň tak to napovedá aj trend ubúdania lacného nevkusu a zvyšovania podielu kvalitného nábytkového dizajnu, ktorý je evidentný pri spätnom pohľade na posledných desať rokov, zvyšovanie počtu vystavujúcich firiem a rozširovanie výstavných priestorov.

Už ôsmy rok je súčasťou veľtrhu aj výstava Fórum dizajnu. Na 8. ročníku nábytkovej tvorby vystavovalo v profesionálnej časti prehliadky 22 dizajnérov a jedno dizajnérske štúdio. Išlo o inšpiratívne novinky, ktoré vznikli v posledných dvoch rokoch v autorskej realizácii alebo ako firemné prototypy. Kolekcia svietidiel a stolčiek spolu so svietiacim kobercom z ate-

liérov Vysokej školy výtvarných umení a variácie ohýbanej stoličky zo Školy úžitkového výtvarníctva Jozefa Vydru v Bratislave tvorili kolekciu študentského dizajnu. Cenu Fóra dizajnu 2005, ktorú vybrala porota veľtrhu pod vedením PhDr. Ivany Čapkovej, získali dizajnérske štúdio Quartall + Ivana Petruz za kreslo Vankúš.

Fórum dizajnu 2005 pripravilo Slovenské centrum dizajnu (kurátorky Katarína Hubová a Adriena Pekárová) v spolupráci s Výstaviskom Agrokomplex Nitra a Inštitútom umenia a vedy VŠVU.

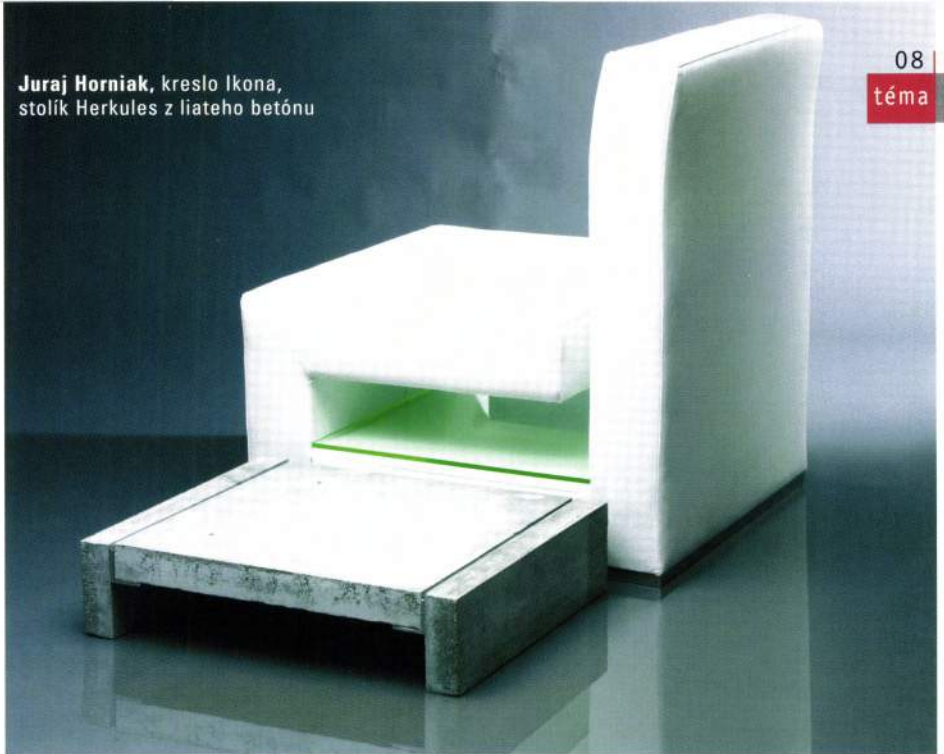
Nasledujúce rozhovory a výpovede organizátorov a účastníkov poroty veľtrhu sa týkajú nielen otázok prezentácie dizajnu, ale dokresľujú situáciu, ktorá priamo ovplyvňuje situáciu v nábytkárskej výrobe a tvorbe dizajnu.

Ivana Petruz, svetidlo, tienidlo

Juraj Horniak, kreslo Ikona, stolík Herkules z liateho betónu

Ivana Petruz a Ateliér Quartall, kreslo Vankúš, víťaz Fóra dizajnu

Peter Eliáš, Pestrá

Ing. Jozef Jenis, riaditeľ OS 2, Agrokomplex – Výstavníctvo Nitra

Ako sa vyvíja a mení veľtrh Nábytok a bývanie od svojho vzniku?

Medzinárodný veľtrh nábytku a bytových doplnkov sa pod týmto názvom v marci 2005 konal už 15. raz. V r. 1991, v roku jeho založenia, sa na veľtrhu zúčastnilo sotva 50 vystavovateľov z bývalého Československa. Na 15. ročníku to už bolo viac ako 500 vystavovateľov z 15 krajín. Dnes patrí nitriansky veľtrh nábytku a bytových doplnkov k najväčším podujatiam svojho druhu v celej strednej a východnej Európe. V počte vystavovateľov a veľkosti výstavných plôch už predstihol také známe výstavy ako poznańské MEBLE, brniansky MOBITEK alebo budapešťiansky BUTOR-VILAG. Vzhľadom na to, že veľtrh bol od svojho

vzniku koncipovaný prevažne pre konečného zákazníka, aj návštevnosťou 80 až 100 tis. návštevníkov patrí medzi európsku špičku.

Menia sa nároky návštevníkov? Nakupujú viac nábytok alebo bytové doplnky, pretože v poslednom čase vznikajú nové špecializované pavilóny.

Na základe anketových listov sa po veľtrhu vyhodnocujú jednotlivé ukazovatele jednak zo strany návštevníkov, ale aj vystavovateľov. Na základe týchto výsledkov sa snažíme veľtrh skvalitňovať. Záujem návštevníkov sa v prevažnej miere orientuje na objednávky nábytku. Bytové doplnky sú len okrajovou oblasťou. V priebehu niekoľkých rokov nazad sa zmenil aj spôsob nákupu, resp. objednávok na veľtrhu. Konečný zákazník už neobjednáva „bezhlavo“

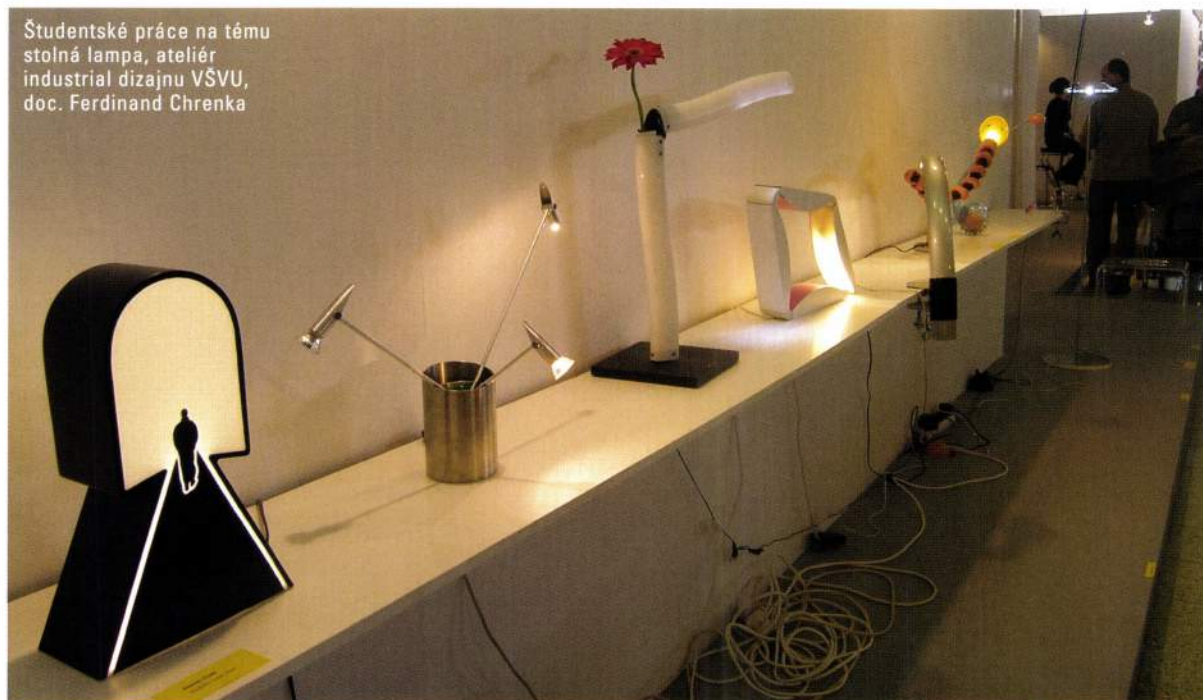
to, čo sa mu na prvý pohľad páči, ale s odstupom času (po veľtrhu) sa rozhoduje pre konkrétny výrobok. Práve pre jednoduchý prehľad komoditného sortimentu na veľkej ploche výstavného priestoru sa snažíme jednotlivé komoditné skupiny sústreďovať do ucelených blokov. Je to však aj záujem samotných vystavovateľov. Pre tieto dôvody vznikli jednotlivé tematické výstavy ako Bytex, Svetlo domova a v konečnom dôsledku aj Fórum dizajnu.

Ktorý pavilón je podľa vás najzaujímavejší?

Z môjho pohľadu je jednoznačne najzaujímavejší pavilón M3, kde sa prezentuje nadčasový nábytok, resp. dizajn. To je priestor, kde sa spája súčasnosť bývania s blízkou budúcnosťou, kde je prezentovaná sloboda tvorby bez ekonomických a konzervatívnych vplyvov.

Študentské práce na tému
stolná lampa, ateliér
industrial dizajnu VŠVU,
doc. Ferdinand Chrenka

Ondrej Eliáš
Stolíky „on a ona“, VŠVU

Broňa Schraggeová,
Barová stolička
Jakub Višňovec,
Rebrík stolička,
oddelenie tvarovania
dreva a dizajnu,
akad. soch. Marián Huba,
ŠÚV Jozefa Vydru

doc. Ivana Čapková, predsedníčka poroty
Nábytok, bývanie, Nitra 2005

Ako hodnotíte tohtoročné Fórum dizajnu a Veľtrh nábytku v Nitre? Postrehli ste oproti minulým rokom nejaké zmeny – posun?

Nasledujúce poznámky nepovažujte, prosím, za precízne hodnotenie. Dnešnú slovenskú dizajnérsku scénu nepoznám natoľko dobre, aby som sa mohla vyjadriť objektívne. V spojitosti s tohtoročným veľtrhom v Nitre sa mi vybavuje sviatok dizajnu a dizajnérov, a firiem. S potešením vyhlasujem, že predovšetkým slovenských. Mimochodom, doviezť dokonalé alebo menej dokonalé výrobky z vyspelého zahraničia a ponúkať ich v cenových reláciách určených pre snobov a zbohatlíkov len ťažko plní úlohu uspokojiť túžbu kultivovaných zákazníkov po kvalitných, príjemných, pekných a cenovo relatívne dostupných predmetoch nepodliehajúcich rýchlym módnym vlnám a trendom.

Nielen pre ten, možno trochu „ošúchaný“ výraz kultúra bývania, o ktorého zmysle napriek tomu nepochybujem, považujem koncepciu veľtrhu Bývanie za kultúrny počin. Šírka v zmysle rozmanitosti ponuky, vysoký podiel mladých dizajnérov a firiem, veľkorysá koncepcia, ktorá dovolila jednotlivým expozíciám, aby sa vzájomne opticky nerušili, ale naopak, mohli vyniknúť, priateľská atmosféra sú hodnoty, ktoré by sme si mali vážiť. Iba okrajovo na porovnanie: v Čechách existuje jedinečná akcia súbor výstav Art & Interior, tam však ide o precízny výber vystavujúcich. Táto, pre usporiadateľov veľmi náročná akcia je síce predmetom obdivu odbornej i laickej verejnosti, ale, zdá sa, že mnohým, najmä trhovo orientovaným, je trňom v oku. Akoby predajné veľtrhy a výstavy mali čím ďalej, tým viac trpieť akýmsi jarmočným syndrómom – nutkanie usporiadateľov a v dôsledku toho i vystavovateľov vyťažiť z plochy čo najviac, prekričať ostatných, čo najviac

predávať... Dizajn nie je módnym kabátikom (hoci sa tak niekedy chápe), má byť výsledkom hlbokého pochopenia vzťahu medzi materiálom, spôsobom jeho spracovania, účelom predmetu a jeho životnosťou, veľkosťou série, to všetko s elegantnou samozrejmou sklbenou invenciou a dôvtipom návrhára. Práve tá nenápadná samozrejmá, keď si človek môže zahundrať, že mu „to nenapadlo, a je to pritom také jednoduché“, je majstrovstvom. Vôbec nie bombastická vtieravosť, originalita za akúkoľvek cenu, ale tichá krása vecí. Na nitrianske výstaviisko priniesli práce aj začínajúci dizajnéri a študenti, ktorí sa predstavili na Fóre dizajnu. Páčilo sa mi, že tam nechýbalo úprimné hľadačstvo a humor.

Na záver by som rada všetkým popriala, aby sa nikým a ničím nenechali odradiť a vytrvali. Sebecky, pre blaho nás ostatných. Predsa aj v prípade nábytku by malo platiť „Nerob inému to, čo nechceš aby robili tebe“.

Skrinkový nábytok,
ocenený výrobca
Javorina,
výrobné družstvo,
Spišská Belá

Obývačkové skrinky
Epsilon, výrobca
Domenica, s.r.o., Žilina,
výherca kategórie
Skrinový bytový nábytok

Hotelový a kancelársky
nábytok, výrobca
IDONA, s.r.o., Bánovce
nad Bebravou, víťaz
v kategórii Skriňový
nebytový nábytok

Mgr. Miroslav Debnár, vedúci Katedry dizajnu VŠVU, člen poroty

Fórum dizajnu môžeme hodnotiť pozitívne už len preto, že niečo také vôbec na Slovensku existuje. Je to jedinečná výstavná aktivita s možnosťou konfrontácie dizajnérov rôznych vekových kategórií, či už navzájom, alebo vo vzťahu k výrobcovi. Pre dizajnéra je to veľká výzva – výzva „prekvapiť“. Sám sa pravidelne zúčastňujem a akokoľvek si to vysvetľujem, donkichotský boj s veternými mlynmi zatiaľ nevzdávam. Kvalita a možno i kvantita závisí od viacerých skutočností, ktoré – myslím si – nie sú schopní garantovať ani samotní usporiadatelia a kurátori. Je to ako všetko na Slovensku, teda zrkadlo doby, miesta a času, v ktorých žijeme. Chcieť viac znamená komplexnú zmenu. A celý veľtrh? Som z toho smutný, no nie prekvapený. Vystavená produkcia je ako veľká choroba, ktorá zasahuje už celé generácie, a liečiť ju by znamenalo

zaručiť prevenciu v estetickú výchovu už na základných školách. Argumenty sú rôzne, ani tie však daný stav neospravedlňujú. Skromnou záchranou je Pavilón M3 a svetlé výnimky v iných priestoroch. Zmeny? Tie malé určite sú, ale o posune z roka na rok nemožno hovoriť. Sme na Slovensku, preto ma zaujímajú predovšetkým slovenskí výrobcovia a ich produkcia. Uvedomujem si čoraz viac veľmi ťažkú pozíciu nábytku s kvalitným dizajnom. Nestačí ho len navrhnuť, vyrobiť, ale – a to je podstatné – musíte ho mať komu predať. A to je ten najväčší problém. Nechápem to, ale obchodníci ma v tom často iba utvrdia. Vážim si všetkých slovenských výrobcov, ktorí sa nevzdávajú a s troškou naivity opäť a opäť priniesú svoj nový program – nábytok s pečatou dobrého pôvodného dizajnu.

Ing. Stanislav Gregor, odborník v oblasti technológie drevárskeho a nábytkárskeho prie-

myslu a dlhoročný spolupracovník Agrokomplexu Výstavníctvo Nitra pri organizovaní veľtrhov a sprievodných akcií zameraných na toto odvetvie.

Ako sa zmenila situácia slovenských nábytkárskych firiem za posledných 15 rokov?

V súčasnosti nie je dostatok údajov na podrobné zdokumentovanie celkového vývoja. Do roku 1990 bolo na Slovensku 9 veľkých výrobných národných podnikov, ktoré zamestnávali do 45 tisíc pracovníkov. V roku 2004 existovalo podľa štatistik 83 závodov – spracovateľov dreva a výrobcov nábytku s viac ako 20 tisíc zamestnancami. Charakter výroby je dnes daný individuálnymi požiadavkami zákazníkov. Stroje používané na veľkosériovú výrobu kedysi, ako aj veľké areály fabriek sa stali pre nastávajúce obdobie takmer nepoužiteľné. Je to diametrálny rozdiel v porovnaní s minulosťou, ktorá bola pre výrobcov nábytku veľmi pohodlná.

Ing. Jozef Jenis

doc. Ivana Čapkova

Mgr. Miroslav Debnár

Ing. Stanislav Gregor

V niektorých fabrikách sa určitý typ nábytku vyrábala bez inovácie aj 10 rokov. Novému trendu v uspokojovaní zákazníkov sa museli prispôsobiť aj ľudia vo výrobe, ktorí v minulosti pracovali často bez invencie. Nové firmy, ktoré vznikli v priebehu posledných 15 rokov, museli zmeniť výrobnú technológiu, ísť do permanentných inovácií, hľadať nové odbytišťa a samozrejme naučiť svojich ľudí pracovať odlišným spôsobom. Výroba sa zmenila z veľkosériovej na individuálnu podľa špecifických objednávok daných práním zákazníka. Investície sa museli vkladať do nových technológií, ktoré umožňujú dosahovať aj pri individuálnej výrobe vysokú kvalitu a produktivitu. Vzniklo veľa nových slovenských firiem, ktoré sú schopné pod značkou svojej firmy exportovať výrobky aj na tie najnáročnejšie svetové trhy, čo v minulosti nebolo možné, pretože výrobcovia exportovali tovar výlučne cez podniky zahraničného obchodu. Okrem nových menších a stredných slovenských firiem začali pracovať aj viaceré veľké nábytkárske fabriky patriace spoločnostiam zo Švédska, Talianska a Nemecka. V súčasnosti je známa informácia, že sa na Slovensku pripravuje výstava piliarskeho závodu, hovorí sa o ďalšom závode na výrobu dýh, biodosiek a iných sortimentov, ale je otázka, či Slovensko má toľko dreva na porazenie.

Nábytok je finálny produkt, ktorý sa skladá z mnohých komponentov. Ako je to s dodávateľskou bazou pre nábytkárov?

Problémy s komponentmi pre kvalitnú nábytkársku výrobu boli aj v minulosti a problémy s materiálmi sú aj v súčasnosti. Na Slovensku nebol

výbudovaný ostatný priemysel, ktorý by vyrábala výrobky na dotvorenie alebo dovybavenie výrobku z dreva. Zlé je aj to, že sa tu nevybudovala kapacita na výrobu polotvrdých vláknitých dosák MDF, ktoré sú hlavným materiálom pre dnešných nábytkárov. U nás začína nábytkár výrobu tým, že musí kúpiť veľkoplošný materiál. Aby ten mohol opracovať, musí kúpiť stroj zo zahraničia, nástroj – pílu alebo frézu, vrták, a keď to opracuje, tak aj lepidlo a lak, vnútorné i vrchné kovanie, otváracie mechanizmy, to všetko sa dováža. Keď je výrobok vyrobený, výrobca zistí, že konkurent z Poľska vie skoro ten istý tovar (odhliadnuc od kvality) dodať na slovenský trh len za cenu veľkoplošných dielcov. Finálny, tzv. slovenský výrobok je z veľkej časti vyrobený z materiálov dovezených zo zahraničia. Vo výrobku je slovenská len časť z dreva, resp. z veľkoplošných materiálov a práca slovenského robotníka. Surovina v podobe dreva je veľkým bohatstvom Slovenska, ale jeho spracovanie vyžaduje veľké investície, ktoré tu zo strany štátu zatiaľ neboli vložené. Preto u nás zatiaľ nepracujú ekonomické a efektívne výrobné linky. Spoločnosť vkladá prostriedky do iných priemyselných odvetví a zainteresovaní nechávajú odvážať národné bohatstvo z krajiny bez adekvátneho zhodnotenia.

Aké sú z vášho pohľadu šance slovenského nábytku uplatniť sa na zahraničných trhoch?

Šance slovenského nábytku sú najmä v tých sortimentoch, ktoré sa vyrábajú z listnatého reziva buka a duba. Táto surovina na Slovensku je a vyrábajú sa z nej stoly a stoličky, a tieto výrobky sú na trhu žiadané. Výroba čalúneného nábytku je dosť práca, a keďže slovenská pracovná sila je lacná, je to výhodné u nás vyrábať. Preto je tých firiem u nás tak veľa, a je o to v zahraničí záujem. Toto sú možnosti, ktoré vidím pre slovenský produkt. Nemci napríklad veľa investovali do poľského drevárskeho a nábytkárskeho priemyslu, a tak sa tam dosiah-

la vysoká produktivita. Svoje spravili aj dotácie štátu a európske investičné programy. Poľské výrobky majú ceny, ktorým slovenský výrobok nemôže konkurovať. Okrem toho je tu veľká konkurencia nábytkárov z Talianska a zo Španielska. Horšie je to, že prichádzajú predajcovia z Malajzie, Číny, Tchaj-wanu. Ich produkcia je ešte lacnejšia a sú schopní dovážať výrobky vo veľkých množstvách. Európania si túto situáciu do istej miery spôsobili sami. Za posledných 5 až 7 rokov postavili Nemci 14 liniek na výrobu aglomerovaných dosák v Číne a na Tchaj-wane. Keď sa na týchto linkách začne naplno vyrábať nábytok, tak svet bude zaplavený nábytkom z Ázie. Zväz spracovateľov dreva SR a inštitúcie v rámci Európy by mali pracovať napríklad na opatreniach na ochranu výrobcov nábytku v Európe. Je to dosť vážny problém. Situácia v našom drevárskom a nábytkárskom priemysle by bola možno iná, ak by toto zaujímavé tradičné odvetvie malo svojich priaznivcov v centrálnych hospodárskych orgánoch. Na Slovensku pracuje hlavne lobizmus v automobilovom a strojárskom priemysle, a pritom nábytkárstvo má tradíciu a domácu surovinu, nie je to krátkozraká politika?

Na veľtrhu možno vidieť mnoho malých firiem či dielní, ktoré ponúkajú z hľadiska dizajnu zlé veci. Myslíte, že sa dá nejako pomôcť takýmto výrobcom?

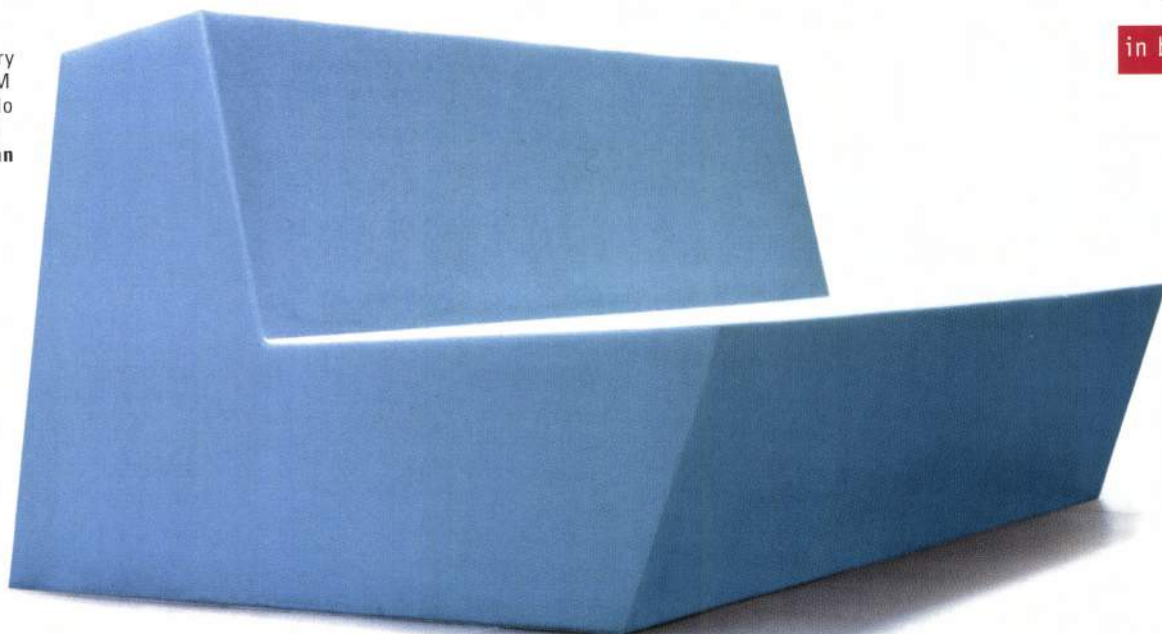
Náležite vzdelaných nábytkárov je vo vedení firiem ešte stále málo. Väčšina z nich je z iných odborov, každý má inú predstavu o výrobe nábytku. Ako hobby sa navrhuje alebo kopíruje výrobok renomovaných zahraničných firiem alebo dobrých slovenských firiem. Je málo firiem s vlastným dizajnérom. Majú predstavu, že dizajnér je drahý, alebo sa boja, že im navrhne výrobok, ktorý nebudú schopní vyrobiť alebo ktorý bude nepredajný. Dalo by sa to riešiť napríklad stážami študentov dizajnu vo firmách, išli by tam na prax a ukázali možnosti dizajnu.

Foto: Ľubica Hustá a archív

Sofa z kolekcie Primary z nového materiálu QM FOAM™ (ktorú vyvinulo Quinze&milan,) dizajn a výroba **Quinze&milan**

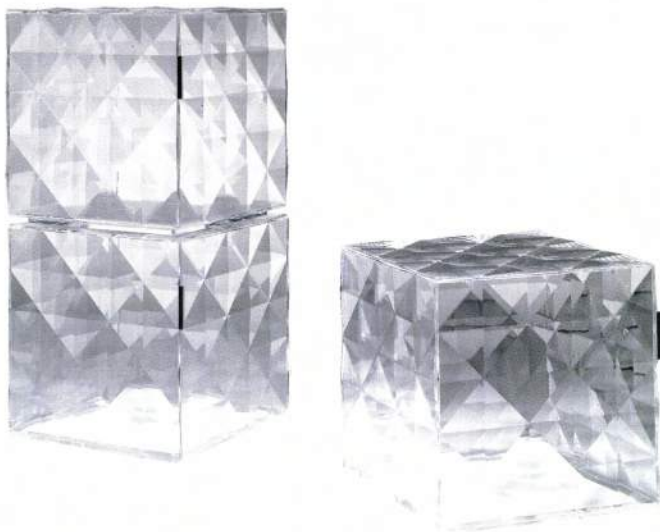
Miláno je každoročne v apríli miestom, kde chcú byť všetci, ktorí sa zaujímajú o súčasný nábytkový dizajn. Salone Internazionale del Mobile má v tomto roku za sebou svoj 44. ročník. Záujem medzinárodnej verejnosti bol veľký, čoho dôkazom môže byť aj skutočnosť, že získať v Miláne počas veľtrhu na poslednú chvíľu ubytovanie je takmer nemožné.

Miláno 2005

Stolíky Usame, dizajn **Patricia Urquiola**, vyrába Kartell

Skrinky Optik, dizajn **Patrick Jouin**, vyrába Kartell

Zostava „Dve top sekretárky“, Mooi

Lampa Dearingo, vyrába Mooi

Okno lampa, dizajn **Ed Carpenter**, predáva Thorsten van Elten, Anglicko, určená do priestorov bez okien

Veľtrh sám osebe je viac-menej tradičné podujatie, na ktorom sa prezentujú výrobcovia. Na obrovskej ploche tu nájdete všetko. Od pseudohistorického nábytku, rozmanitého kopírovania klasických dizajnerských nábytkových solitérov, gýčových bytových doplnkov až po produkty najprestížnejších firiem vyrábajúcich a podporujúcich kvalitný súčasný dizajn. Nás pri prehliadke najviac osviežila spektakulárna inštalácia firmy Moroso postavená na hre svetla, tmy, zrkadiel a ich skvelého sedacieho nábytku od dizajnérov zvukných mien.

Pre odbornú obec a fanúšikov dizajnu sú v rámci veľtrhu najzaujímavejšími podujatiami už tradične najmä Salone Satellite v pavilóne 9 areálu Fiera di Milano, ktorý je určený mladým dizajnérom a školám, a profilové výstavy dizajnérov a výrobcov v úzkych uličkách Zona Tortona.

V mestečku ■ Satelitné mesto dizajnu. Aj tak by sa mohla volať inštalácia v pavilóne číslo 9. Na rozľahlej ploche tu na chvíľku vzniklo malé rušné mesto dizajnu a dizajnérov. Ulice, lavičky, námestie, dopravné značky, grafity, zeleň v obrovských naddimenzovaných črep-

níloch vytvárali v návštevníkovi ilúziu, že práve vstúpil do neobyčajného sveta, kde v pravidelných uličkách namiesto obchodíkov a kaviarní našiel nahusto usídlených dizajnérov. Tí na malej ploche prezentovali svoju najnovšiu tvorbu. Išlo hlavne o to, kto a ako svoju tvorbu odprezentuje. Práve rôznorodosť inštalácií je jedným z najzaujímavejších momentov v tomto pavilóne. Tým, že každý dizajnér dostane od organizátorov rovnako veľkú plochu, vzniká zaujímavá a spravodlivá konfrontácia nápadov a konceptov. Cieľom je zviditeľniť sa a čo najviac zaujať, a preto pri inštaláciách stoja sami dizajnéri a komunikujú s návštevníkmi, rozdávaajú vizitky a CD, tí odvážnejší robia pri prezentácii šou. Ak by sme mali stručne zhrnúť, o ktorej oblasti dizajnu sa v mestečku najviac uvažovalo, zvíťazilo by najmä sedenie, stolovanie, osvetlenie. Už viac rokov je hitom multiplikácia, úsilie o jednoduchý skladací – aditívny nábytok. Aj tu sme videli niekoľko možností, ako si z rovnakých dielcov postaviť variabilnú nábytkovú zostavu, svetidlo alebo iný interiérový doplnok. Napriek podstatnému umierneniu oproti minulému roku (to bolo cítiť aj na veľtrhu) aj teraz presakovala záľuba v rôznych dezénach

Konverzačný vankúš, dizajn **Barnaby Barford & André Klauser**, predáva Thorsten van Elten, Anglicko. Vankúš, ktorý vie hovoriť. Stačí stlačiť.

Detský nábytok z korku, dizajn **Daniel Michalik**, USA

Vázy, **Cucumberlab**, Anglicko. Jemné a sentimentálne sú vázy z uhorkového laboratória.

Lampa Supernova,
vyrába Mooi

Lampa, dizajn Kei Jamamoto, co/ex

– florálnych aj geometrických. Z mnohých prezentácií sa dalo vycítiť emocionálne tvarovanie produktov blízke voľnému výtvarnému umeniu a poézii. Viacero dizajnérov možno z nedostatku vlastných nápadov alebo preto, že je to vďačná téma, cítuje a hlavne ironicky interpretuje svojich predchodcov. Čím ďalej, tým častejšie sa objavuje redukcia tvarov až na grafické obrysy, hry s 2D a 3D, akási kresbovosť – lineárnosť, ktorá má odľahčiť interiér. Z hľadiska použitého materiálu bol zaujímavý a inšpiratívny korkový nábytok alebo nábytok z priznaných recyklovateľných predmetov každodennej potreby.

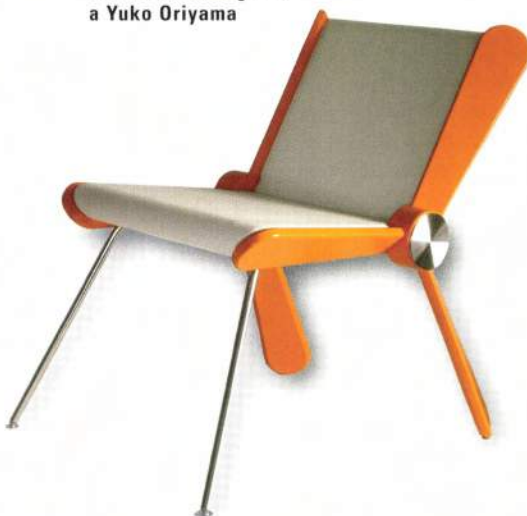
V úzkych uličkách ■ Niekoľko úzkych uličiek v zaprášenej staršej priemyselnej milánskej štvrti Zona Tortona je počas veľtrhu jedným z najexponovanejších miest vo svete dizajnu. Tento rok sa konal 4. ročník tohto paralelného podujatia. Vďaka vysokej kvalite sa tu objaví skoro každý, kto v dizajne niečo znamená. Priemyselné lopty, fotografické a dizajnérske štúdiá, „showroomy“, módné ateliéry, ktoré sú v tejto štvrti koncentrované, sa premieňajú na živé a atraktívne vý-

stavné priestory. Je to miesto, kde sa konajú rôzne párty, vernisáže a kde sa živo diskutuje a nadväzujú sa kontakty. Jedným z najväčších priestorov, v ktorom sa sústredilo najviac prezentácií, bolo Superstudio, ktoré nás aj najviac zaujímalo. Tu bola nainštalovaná aj prezentácia výsledkov súťaže slovenských a českých dizajnérov Transfurniture. K nej sa ešte vrátíme podrobnejšie v nasledujúcom čísle časopisu Designum. Inak sa tu dali vidieť stánky a inštalácie prestížnych svetových výrobcov Artek, Habitat, Thonet, Mooi, Riva a pod. Nás zaujala prezentácia dánskych dizajnérov zo skupiny Hay, ktorí sa orientujú najmä na sedací nábytok. Na čiernom pozadí vyznievali ich biele kovové kresielka ako optická ilúzia v čiernom divadle. Ďalej bol zaujímavý stánok Thorstena van Eltena, v ktorom okrem svojich známych produktov prezentoval veselé práce mladých londýnskych dizajnérov. Svojou „inakosťou“ boli zaujímavé produkty anglickej firmy Illizi home. Tvorí ju traja dizajnéri, ktorí sa snažia o etický prístup pri tvorbe produktov pre domácnosť a darí sa im to. Ich dizajn používa výhradne prírodné materiály (morská tráva, palmové listy, drevo, keramika) a pracuje s nadčasovou jednoduchosťou a čistotou tvarov.

Stolička Take off, dizajn
Alfredo Häberli, vyrába
Moroso

Stolička Fuwatto, dizajn
Hidebumi Yamaguchi
a Yuko Oriyama

Stolička, dizajn Maya Vinitzky, Izrael

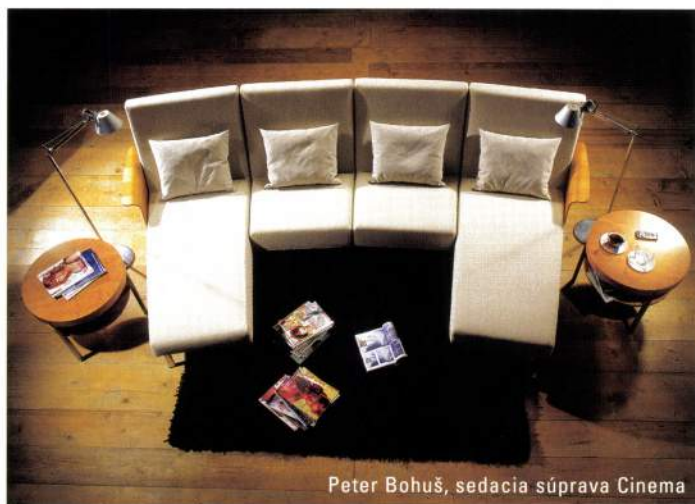

Vstúpte a posad'te sa

Peter Bohuš, kreslo, Domark

Pod týmto titulom nás v uplynulých mesiacoch pozývala na výstavu nábytkových dizajnérov Michala Bergera, Petra Bohuša a Rastislava Čeledu galéria VARIAS v Žiline.

Peter Bohuš, sedacia súprava Cinema

Michal Berger, Jedáľenský stôl

Galéria od začiatku svojej činnosti (existuje už 7 rokov) popri výstavách maľby, grafiky, kresby a fotografie vytvárala priestor aj pre dizajn. Do teraz hlavne grafický. Návštevníci už mohli vidieť plagáty Wladysława Plutu z Poľska, výber zo zbierok trienále Ekoplagát, typografické práce a grafický dizajn poslucháčov profesora Ľubomíra Longauera a študentov Školy úžitkového umenia v Bratislave. V marci sa po prvý raz otvorila výstave nábytkového dizajnu. Aj preto, že na Slovensku dorástla nová generácia jeho úspešných tvorcov. Spolupracujú s ambicióznymi domácimi firmami alebo si vytvárajú vlastné. Spoločne napomáhajú rast a kvalitu našej dizajnerskej kultúry. Úspechy a výsledky ich práce však ešte stále nie sú dobre známe širokej verejnosti. To bol jeden z podnetov, ktorý nás viedol k tomu, aby sme predstavili aspoň troch z nich, a tak vytvorili príležitosť na poznanie konkrétnej dizajnerskej práce ako autorskej tvorby aj z pohľadu jej dlhodobšieho vývoja.

Rovnako významným momentom bol fakt, že nábytok je dôležitou súčasťou domova, ktorý má byť miestom oddychu i obrazom našej predstavy o harmónii, pohodlí a kráse. Preto je dôležité poznať, že aj na Slovensku vzniká zaujímavý a kvalitný nábytok. Prácu dizajnérov Michala Bergera, Petra Bohuša a Rastislava Čeledu výstava predstavila skicami, fotodoku-

mentáciou a ukázkami realizovaných a vyrábaných návrhov najmä sedacieho nábytku. V ďalšej plošnej dokumentácii doplnila ich obraz tvorbou architektúry, interiérov, výstavného a priemyselného dizajnu.

Každý z autorov predstavuje osobitú tvorivú cestu.

Michal Berger (1974) študoval priemyselný dizajn nábytku na Technickej univerzite vo Zvolene. Škola ovplyvnila jeho vnímanie nábytkového dizajnu. Vytvoril zostavy stoličiek, stolov a kresielok Fiorio, Harlekýn, Fabio určených do spoločenských interiérov i súkromia. Jeho dizajn sedacieho a jedáľenského nábytku vychádza z úcty, obdivu a poznania jeho stáročnej tradície. Má čistotu a eleganciu ohýbaných tvarovaných línií, zviazaných do vyváženej klasicizujúcej kompozície vzdušnej drevenej konštrukcie. Dopĺňa ho farebne výrazným čalúnením súčasného čítania. Je vzdušný, má v sebe dôstojnosť, prináša zdravú pohodlnosť sedenia. Navrhol aj tri druhy taburetiiek pre potreby rýchlo meniteľných a variabilných veľkých zostáv sedenia v spoločenských priestoroch. Ich opakovaný tvar vtípne rozohral sviežosťou rozmanitého čalúnenia vo farbách svetelného spektra. Výstava priblížila aj jeho prácu v oblasti výstavného dizajnu. Tam jeho osobitý rukopis hľadá smelé nekonvenčné riešenia, ktoré charakterizujú firmu a jej ducha. Na výstave Danubiusgastro 2005 v Bratislave expo-

Pohľad do inštalácie

zícia, ktorú navrhol tento autor, dostala cenu za najkreatívnejšiu expozíciu. S úspechom sa venuje aj zariaďovaniu interiérov. Tvorí pod značkou DESIGN BERGER.

Peter Bohuš (1963) študoval na Strednej priemyselnej škole drevárskej v Spišskej Novej Vsi a architektúru na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Na začiatku tvorby v oblasti dizajnu nábytku sa predstavil hovorovými kreslami a hneď získal vysoké ocenenie. Verejnosti je najviac známa jeho tvorba bohatých systémov čalúneného nábytku. Pozostávajú z prvkov kresiel, pohoviek, leňošiek, rohov, podnožíek a opierok hlavy. Nespočetnými možnosťami variabilnosti veľkosti a kompozícií skladiet sedenia, ich ľahkých prestavieb v priebehu času i využitia prvkov ako solitérov nájdu uplatnenie takmer v každom interiéru a vedú vyhovieť aj takmer každej predstave užívateľov. P. Bohuš myslí na súčasné podoby života. Zostavy sú spoločenským sedením, priestorom na uvoľnený oddych i spanie. Oblúkové zakrivenie najnovších návrhov umožňuje pohodlné pozeranie domáceho kina. Jeho autorský rukopis dotvára mäkkosť tvarovania hrán čalúnených prvkov, dôsledný výber potahov zodpovedajúci charakteru zostavy i interiéru, viacero typov podnoží, kvalita detailov. Celok prináša pocit harmónie, elegancie a výraz stability. Venuje sa aj

Rasťo Čeleďa, policový systém

tvorbe nábytku stolov a stolíkov, skriňových zostáv. Pri ich jednoduchých, až prísnych funkčných tvaroch je ich výrazným výtvarným prvkom kresba kvalitných druhov dreva. Osobitné postavenie má P. Bohuš aj v architektúre. Pri najúspešnejších projektoch domov pokračuje v tradícii budovania celistvého priestoru bez uzatvárajúcich stien a jeho prelínania s prírodou. K oceneniam jeho práce patrí Národná cena za dizajn (1997), Najlepší domáci produkt (1998), Cena za najkrajšiu expozíciu (2002) a ocenenie dlhodobého tvorivého prínosu (2005, spolu s firmou Domark) na veľtrhu Nábytok a bývanie. Ako autor spoluvytvára obraz úspešných firiem Domark, Krupec a Chreno.

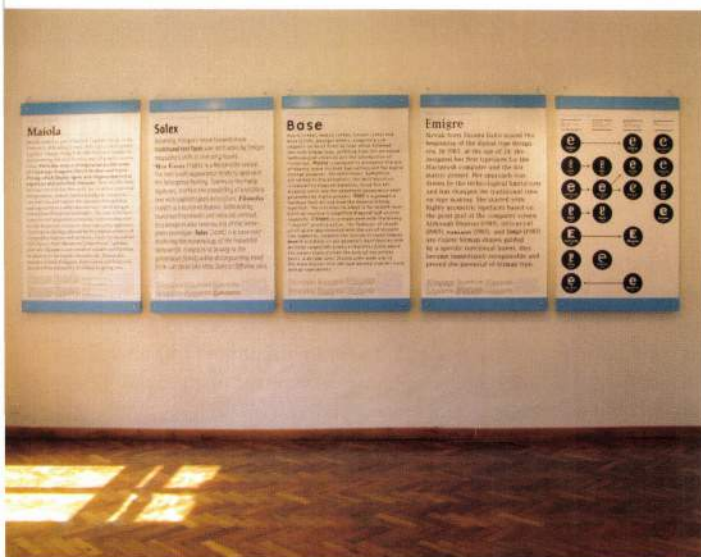
Rastislav Čeleďa (1974) študoval priemyselný dizajn na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Bol na študijných pobytoch na výtvarných školách v Helsinkách a Saint Etienne. Už ako študent získal v zahraničí 3 ocenenia za dizajn malých priemyselných produktov. Jeho myslenie charakterizuje jednoduchosť a jasnosť plasticky citeného funkčného tvaru, vtip obsluhy a vycibrený cit pre farbu. V roku 2001 bol za stomatologickú súpravu DL 250 nominovaný do súťaže na Národnú cenu za dizajn. Nábytkový dizajn R. Čeleďu má tiež znaky jeho sviežeho tvorivého myslenia. Pri sedeniach pracuje technikou tvarovanej preglejky a ich „škrupinu“ stavia na kovovú konštrukciu. Ľahkosť a dynamiku tvaru si uchovali aj čalúnené varianty. Vyrábaný skladobný systém z konštrukčných prvkov L-size umožňuje stavať rozmanité kompozície polic či knižníc do malých i väčších priestorov. Autor ich odľahčil kombináciou klasickej dyhy so smelými farebnými plochami zelenej alebo oranžovej. Priblížil ich nekonvenčným predstavám o bývaní. Ich funkciu nápadito rozšíril variantom vloženia zásuvnej sklenenej vitríny a priložením nízkych zásuviek pod domáce kino. Pracuje ako asistent na VŠVU v Bratislave.

Rasťo Čeleďa, kreslo Altamira

E-A-T bol v Bratislave

Do Bratislavy sa v marci dostala reinštalácia pozoruhodnej výstavy E-A-T (Experiment a typografia).¹ Tento ojedinelý výstavný projekt spojil mladšiu generáciu českých a slovenských tvorcov písma. Viac o výstave, ale aj o tom, aké je byť autorom písma, porozprávala Johanna Balušíková, autorka a spolukurátorka výstavy.

Tím E-A-T v Bratislave, v strede Johanna Balušiková

Performancia Jána Šicka

graphy' a 'type design', čo znamená 'typografia' a 'tvorba písma'.

Typografia sa zaoberá ukladáním, sádzaním textu, teda použitím hotového písma, zatiaľ čo tvorba písma sa zaoberá definovaním nových tvarov jednotlivých písmen v sade a následným vyrábaním rezov a písmových rodín. Tým, že u nás je profesia tvorby písma ešte veľmi málo známa, nepoužíva sa pre ňu správne pomenovanie a často sa označuje výrazom typografia alebo grafický dizajn.

Žiješ a pracuješ v zahraničí. Mohla by si porovnať úroveň – stav, rozdiely v tvorbe písma a práci tvorcu na Slovensku a v zahraničí? Vidíš niekde pre našich úskalí? Ak áno v čom?

Hlavný rozdiel je ekonomický. Zatiaľ čo v západnej Európe a v Severnej Amerike sa tvorca písma vie svojou prácou užiť, na Slovensku sa ešte zatiaľ táto disciplína v praxi veľmi neuplatňuje, nie je pre ňu vytvorené potrebné zázemie a stimuly. Tvorba písma je u nás väčšinou záležitosťou študentov grafického dizajnu, ktorí dobrovoľne „objavujú tajomstvá zvodných kriviek“.

Tiež u nás zatiaľ chýba všeobecné docenenie a ohodnotenie tejto disciplíny, čím by sa veľmi pomohlo jej rozvoju. Na západ od nás je hrdosťou väčších firiem (komunikácie, ministerstvá, banky, noviny, vydavateľstvá) mať vlastné

exkluzívne písma navrhnuté na vizuálnu identitu, zatiaľ čo u nás je takáto objednávka ešte príliš veľkým luxusom alebo sú iné priority. Naopak, v pochopení písma nie je rozdiel, a keď ide o inováciu a originalitu, máme veľmi talentovaných ľudí. Naši „písmotvorcovia“ sú však veľmi skromní a nemôžu sa sami presadiť, pokiaľ sa celková situácia nezmení alebo sa ich činnosť nedočká väčšej osvetly.

Čo si prvé všimneš na písme?

Na písme je zaujímavé to, že ak je použité citlivo a harmonicky, stáva sa takmer neviditeľné. Paradoxne si preto všimnem v texte taký detail, ktorý ruší. Naopak, vo veľkom meradle lepšie vyniknú detaily a krása jednotlivých písmen. Zvláštne je, že ak nájdem v texte chyby, aj celkový dojem zo sadzby písma sa zrazu zníži. Písmo je veľmi späté s jazykom a obsahom textu, a podľa toho vidím, aká pozornosť mu bola venovaná.

Pociťuješ pri čítaní textu profesionálnu deformáciu?

Dnes som sa stretla s priateľkou architektkou, ktorá mi ukázala zmluvu s novým zamestnávateľom. Prvé, čo som jej k tej zmluve povedala, bolo: „Ach, aké hrboľaté písma, nedá sa to čítať!“ Ona sa, samozrejme, prekvapene, začala smiať.

Aké sú odozvy na výstavu?

Sú väčšinou pozitívne, hoci občas dostávame vzácnu konštruktívnu kritiku od vystavujúcich autorov. Tá nás vždy inšpiruje a posúva, hoci sme si sami vedomí určitých kompromisov, ktoré sme museli urobiť. Čo sa týka zahraničného ohlasu, najviac sa na našu výstavu tešia Poliaci, ktorí tiež majú absenciu takýchto vzdelávacích projektov, a preto sú veľmi hladní po písme.

V Holandsku, ktoré predstavuje pre nás veľký vzor kultúrnej tradície, sme sa stretli so zvedavosťou a rešpektom. Okrem troch známych mien vôbec netušili, že sa u nás rodí toľko pekných vecí.

Rozmýšľaš aktuálne o nejakých ďalších projektoch?

Rozmýšľam o tom, že by som sa mala konečne pustiť do ďalšieho písma.

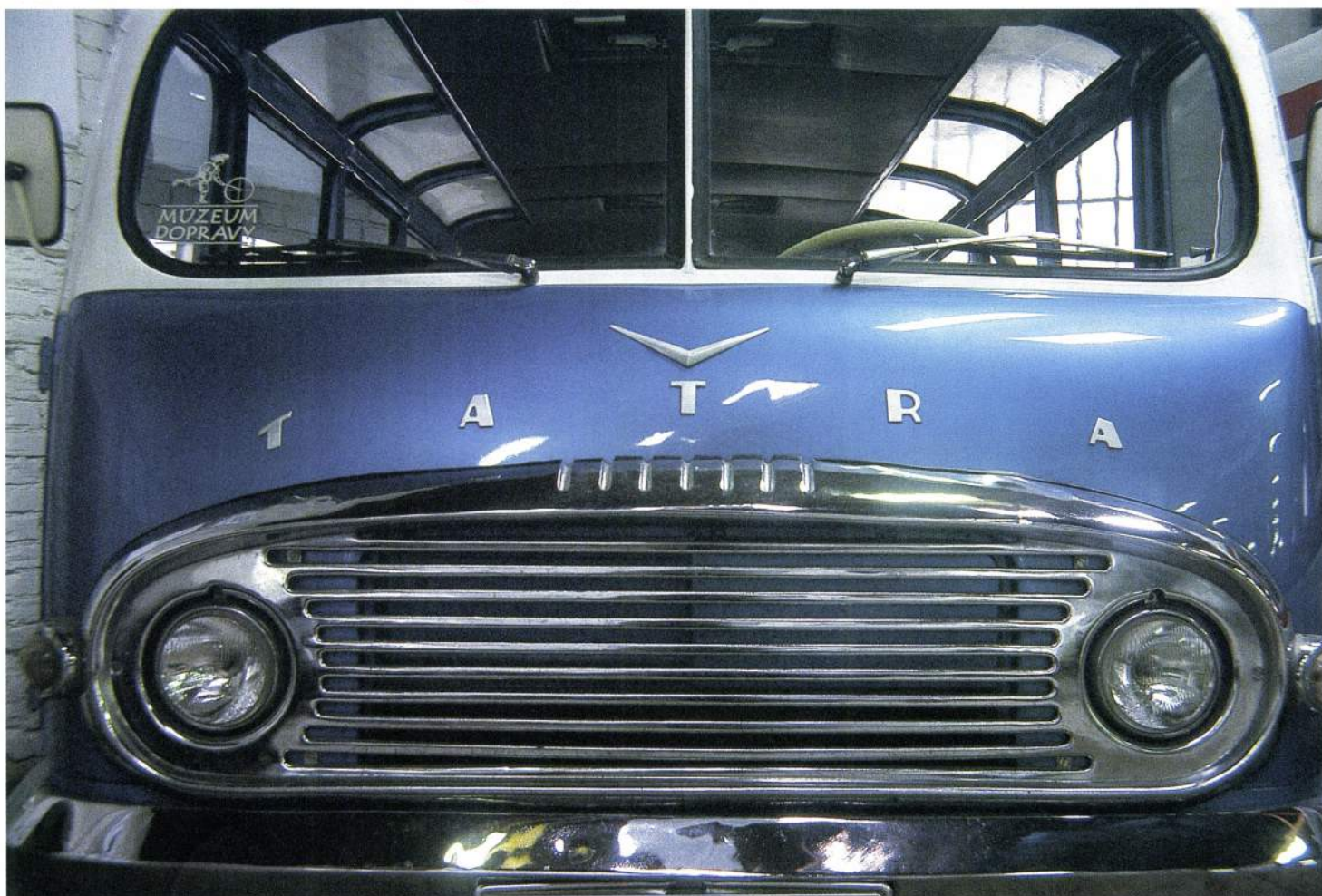
Ďakujem za rozhovor.

www.e-a-t.org

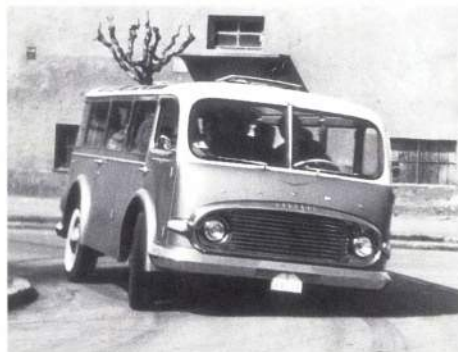
1. Výstava mala premiéru na minuloročnom Bienále grafického dizajnu v Brne. Potom bola reprízovaná v Prahe a v holandskom Haagu. V súvislosti s výstavou sa v Bratislave na VŠVU konal aj odborný seminár „meet e-a-t“, kde zazneli prednášky Petra Biľaka, Radima Peška (CZ), Petra Babáka (CZ) a Františka Štorma (CZ). Výstava aj prednášky boli usporiadané v spolupráci so Slovenským centrom dizajnu a s VŠVU.

Z rodinného albumu „šestotrojky“

TATRA 603 MB, minibus, dizajn **F. Hudec** (1961)

Jedným z najznámejších áut v československej automobilovej histórii bola určite TATRA 603, ľudovo nazývaná „šestotrojka“. O tom, že na Slovensku vznikli jej úžitkové verzie Tatra 603 MB a Tatra 603 NP, sa vie málo. Asi aj preto, že sa nikdy nedostali do sériovej výroby. Napriek tomu si zaslúžia našu pozornosť. Boli to pekné a na svoju dobu moderné automobily.

Všetko sa to odohralo v 60. rokoch už minulého storočia vo Vývoji motorových vozidiel v Bratislave¹. Ten bol založený ako vývojový útvar pri Tatra závode Bratislava. Vývojové oddelenie začalo svoju činnosť roku 1960 v Bratislave pod vedením Ing. J. Mičíka. Pracovali tu dizajnéri F. Hudec, J. Oravec, I. Schuster, ale aj známy český dizajnér O. Diblík a ďalší. Krátky čas tu pracoval architekt V. Kasík z Prahy. Táto skupina mala za úlohu vypracovať štúdiu rozvoja výroby automobilov v Bratislave. Medzi začiatkové realizácie tohto vývojového oddelenia patrila model prvého dodávkového automobilu – minibusu T 603 MB (dizajn: Fridrich Hudec, 1961). V tom čase tu plánovali výrobu menších úžitkových vozidiel s nosnosťou okolo 1,5 tony, odvodených z konštrukčných typov vtedy aktuálnej limuzíny T 603. Tieto vozidlá mali aj využívať agregáty a dielce T 603. Druhou podmienkou pre konštruktérov bolo využiť pri konštrukcii úžitkových verzií nadnormatívne zásoby už vtedy vyrobených kabín nákladnej T 805. Preto táto druhá podmienka rozhodla o tom, že všetky bratislavské pripravované varianty vrátane mikrobusu

TATRA 603 – NP, valník, dizajn **F. Hudec** (1962)

TATRA 603 X, limuzína, dizajn **Ing. J. Cina, Ing. J. Mičík, Ing. I. Schuster** (1964-1966)

boli rozmermi väčšie, ako zvykli byť vtedajšie, zvyčajne osemmiestne verzie odvodené od osobných áut strednej triedy.

Mikrobus T 603 MB bol vďaka svojej veľkej kabíne vlastne skôr minibusom. Jeho projekcia zo všetkých variantov úžitkových vozidiel bola aj najkomplikovanejšia. Preto bol pripravený na stavbu prototypu ako prvý. Odsunula sa tak realizácia prototypov dokumentačne pripravených variantov ako sanitárne, rozvážkové, komunálne, hasičské vozidlo, nízkoplošinový valník a pick-up. Všetky varianty mali ten istý rám vytvorený nosným roštom z uzatvorených nosníkov obdĺžnikového prierezu. Do prednej časti rámu bol namontovaný štvortaktný zážihový osemvalcový vidlicový motor so vzduchovým chladením a so zdvihovým objemom 2 472 cm³ s výkonom 95 koní pri 4 800 otáčkach za minútu. Celý tento motorový agregát bol prebratý z T 603. Tu treba spomenúť na tú dobu zaujímavé technické riešenia: T 603 MB mala riešenie novú prednú nápravu ako hnací typ McPherson s využitím prvkov z T 603 modifikovaných na predný pohon. Zadná náprava bola riešená použitím vlečného ramena odpruženými torzovými tyčami. Tieto riešenia vychádzali z najnovších svetovo dostupných poznatkov v odbore konštrukcie motorových vozidiel. Aplikovali sa, respektíve overovali úplne nové originálne riešenia, ktoré boli zaevidované ako chránené

Drevený model

priemyselný vzor. Veľká pozornosť sa venovala modelácii čo najpriateľnejšieho tvaru karosérie. Niekoľko modelov bolo postavených v mierke 1:1, prvé boli hlinené, neskôr laminátové. Na základe nich sa postupne vyrobili prvé funkčné prototypy. Zachovali sa aj makety vozidiel v mierke 1 : 10 z dreva.

Podobne bol riešený aj vývojový model osobného automobilu označený ako T 603 X (dizajn J. Oravec). Tento model predstihol vtedajšie vývojové programy renomovaných svetových značiek vo svojej triede a bol porovnateľný so svetovou špičkou.

Najväčším obmedzením pri riešení tvarovania karosérie bolo, že sa muselo vychádzať už z hotových nadnormatívne vyrobených kabín T-805, čo sa výrazne odzrkadlilo pri celkovom tvare vozidla. Kabína pokračovala v daných liniách tromi dielmi trupu s rovnakou dĺžkou. Posledný končiaci štvrtý diel bol kratší, zahnutý oknom z organického skla, vybavený dvojkrídlovými, vodorovne delenými dverami. Kratšia vrchná presklená časť sa vyklápala nahor, kým dolná časť dverí bola po otvorení predĺženou časťou podlahy. Bočná časť karosérie mala rušivé, priveľké výrezy blatníkov pre kolesá. Predná maska mala zaujímavý oválny chladič s chrómovou mriežkou a dvoma okrúhlymi reflektormi po stranách. Aj nárazníky a všetky lišty mali elegantnú chrómovú úpravu. V interiéri

vozidla bolo umiestnených 13 sedadiel vrátane vodičovo. Všetky sa dali odstrániť a mohol tak vzniknúť objemný kompaktný úložný priestor. Dĺžka mikrobusu bola 5050 mm, šírka 1850 mm a výška 1900 mm. Najvyššia dosiahnuteľná rýchlosť bola 120 km/hod., pri rýchlosti 80 km/hod. bola spotreba okolo 17 l benzínu na 100 km. Druhý vyrobený prototyp bol variant T 603 NP (1963). Tento variant mal dve zvláštnosti. Prvá bola spomínaná kabína z T 805 – už tvarovo zjemnená na zadných rohoch s upravenou prednou chrómovou maskou chladiča a s možnosťou vyklápania kabíny smerom dopredu pomocou čapov umiestnených vpredu na ráme. Vtedy to bolo ešte veľmi zriedkavé technické riešenie. Druhá zvláštnosť bola veľmi nízko, 450 mm nad vozovkou umiestnená úložná plocha samotného valníka. To bol vtedy dokonca svetový unikát. Pri riešení interiéru sa aj tu kládol maximálny dôraz na pohodlie. Aj nárazníky a všetky lišty mali efektne chrómovanie.

Motorový agregát bol prevzatý z T 603 ako pri predchádzajúcom prototypu. No napriek dobrým výsledkom prevádzkových skúšok sa tieto vozidlá prestali ďalej vyvíjať a prestalo sa uvažovať o ich sériovej výrobe. Interiér mikrobusu prestávali na meracie vozidlo a ďalšie desaťrocie slúžil v podnikovej skúšobni pri zabezpečovaní cestných skúšok testovaných vozidiel. V roku 1985 po menšej úprave tento

automobil prezentoval VMV na pamätnej Výstave histórie dopravy v Bratislave, ktorú vtedy usporiadalo Mestské múzeum. S veľkým šťastím sa podarilo zachovať tento automobil do dnešných dní a hoci pôvodná svetlomodrá metalíza je pretretá už výrazne tmavším odtieňom, stále ho možno obdivovať ako zaujímavý exponát bratislavského Múzea cestnej dopravy. Nízkooplošňový valník však už také šťastie nemal. Bol prevezený do materského závodu v Kopřivnici, kde dlhé roky slúžil ako interné podnikové vozidlo. Nakoniec však na veľkú škodu skončil v šrote. Žiaden zo spomenutých modelov sa však nakoniec nikdy nedočkal sériovej výroby. Rozhodlo o tom vedenie podniku v Prahe. Napriek tomu sa tieto prvé dizajnérske počiny kolektívu bratislavského VMV nezmazaťne zapísali do histórie slovenskej automobilovej výroby.

1 VMV – Vývoj motorových vozidiel fungoval v Bratislave v rokoch 1960 – 1992.

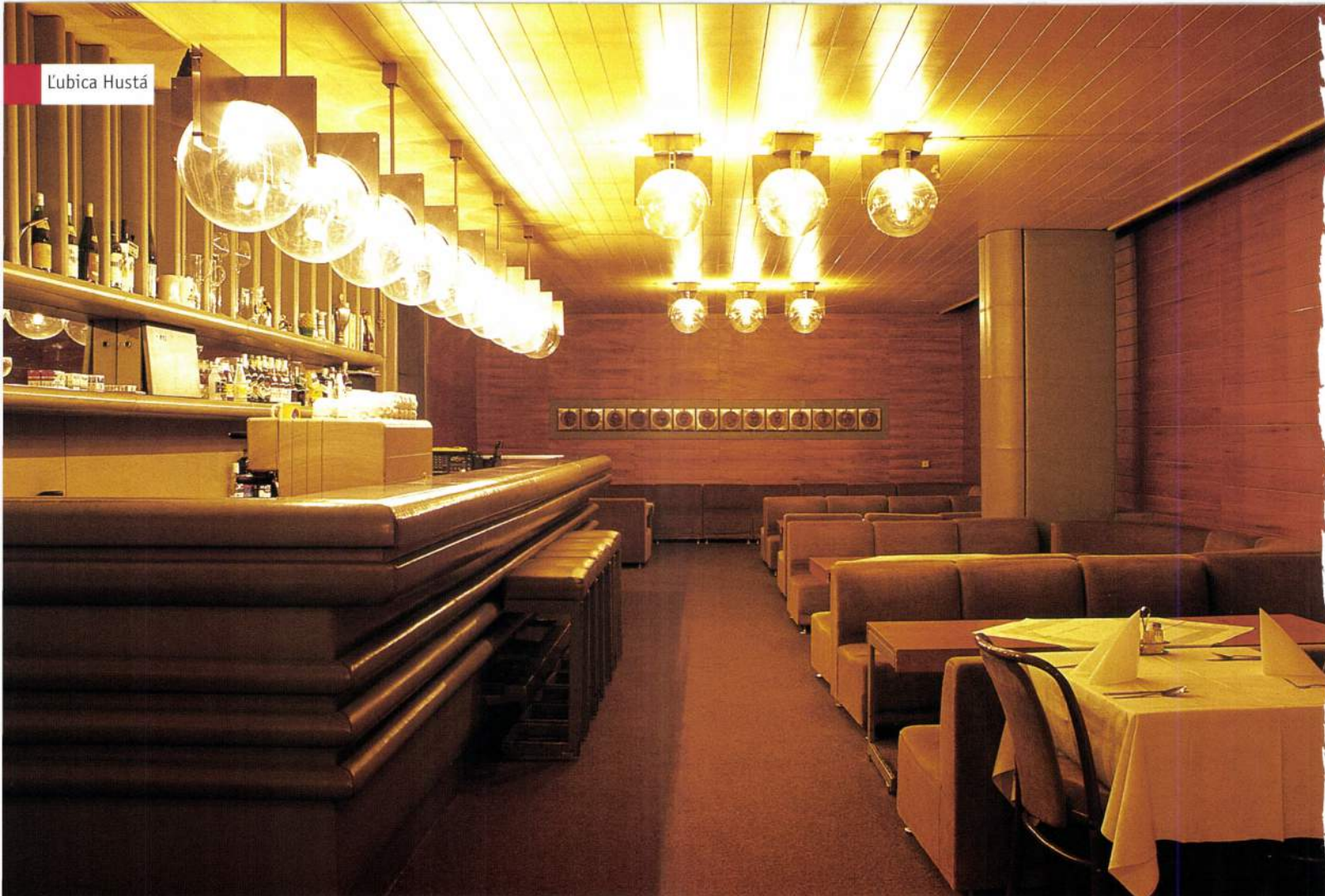
Za cenné a dôležité informácie poskytnuté pri príprave článku ďakujem odborným pracovníkom bývalého VMV v Bratislave – pánovi Jánovi Oravcovi a pánovi Ivanovi Schusterovi.

Použitá literatúra:

Schuster, I. – Oravec, J.: Vývoj motorových vozidiel v Bratislave, Bratislava 1999.

Oravec, J.: VMV Bratislava, MOT_or máj 2004, s. 76–77.

Na Laurinskej ulici v Bratislave, v centre Starého Mesta, je v podzemí budovy Slovenského spisovateľa (dnes sídlo rôznych kultúrnych inštitúcií) situovaný povestný Klub spisovateľov. Dobre a veľmi lacno sa tam varí. Vstup je len na členský preukaz. Ak sem vojdete prvýkrát, máte nutkavý pocit, že sa tu zastavil čas. Aj preto, že ste v podzemí a bez kontaktu s dennou realitou, je ťažké určiť, aký je rok či deň. Vnútri sedia stáli literárni štamgasti. Svet ostáva hore nad vami. V klube sa riadia vlastnými pravidlami.

Klub spisovateľov

Interiér tu do dnešných dní ostal takmer bezo zmien. Trochu ošúchaný, ale napriek tomu elegantný, jednotný a stále funkčný. V čase svojho vzniku určite veľmi moderná realizácia od významných slovenských tvorcov architektov Ivana Slameňa, C. Rovňáka, O. Šabíka a J. Červeňa. Bronzové medaily s realistickými portrétmi slovenských spisovateľov sú dielom Jána Kulicha. Architekt Slameň na dobu vzniku klubu spomína ako na obdobie intenzívnej práce, keď hľadali súzvuk medzi moderne definovanou

architektúrou a výtvarným umením. Vzorom im boli najmä talianske interiéry, ktoré poznali z časopisov, ako bol DOMUS. Samozrejme, dostať sa v tom čase k „západnému“ časopisu bolo dosť zložitá a prísun nových informácií bol dosť komplikovaný. Okrem Talianov sa im páčili aj práce švédskych a fínskych architektov. To všetko a samozrejme ich architektonický a dizajnérsky rukopis sa nakoniec premietli do interiérov. Klub spisovateľov bol len časťou väčšej zákazky – tou bolo zariadenie celého Domu spiso-

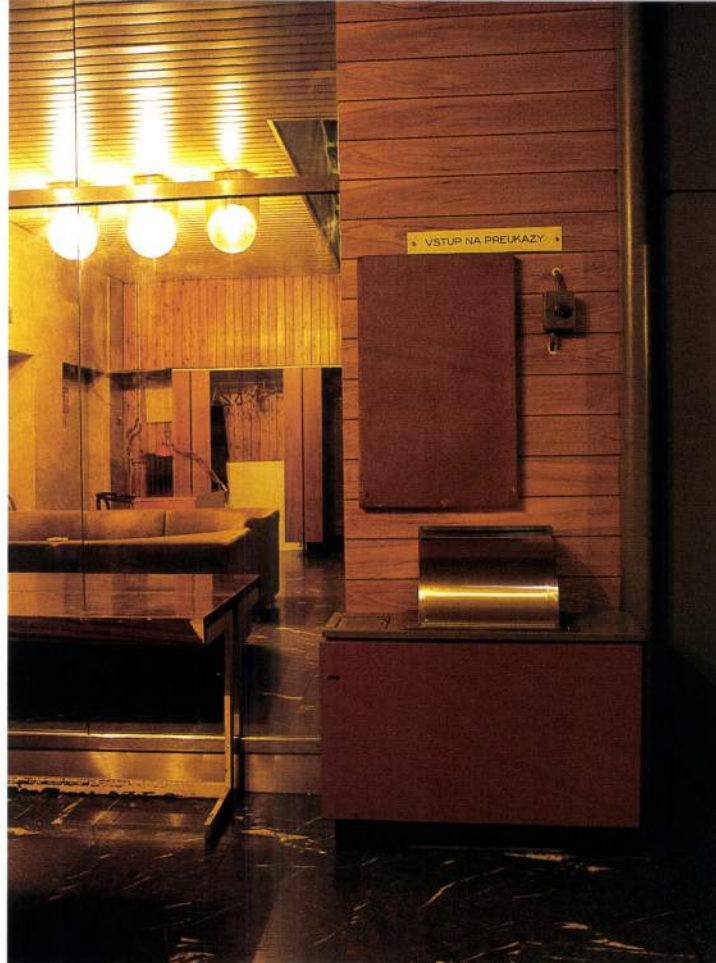

Stavba: Prevádzková budova vydavateľstva
Slovenský spisovateľ
Architekt: **prof. Ing. arch. J. Lacko**
Projekt: 1969–1971
Realizácia: 1969–1975

vateľov, čiže aj kníhkupectva, výstavnej siene a administratívnych priestorov. Keďže s architektom Jozefom Lackom už spolupracoval pri navrhovaní interiérov vyhlídkovej reštaurácie a kaviarne Bystrica na Moste SNP, dá sa povedať, že boli zohraný tím. V Slovenskom spisovateľovi ešte spolupracovala akad. soch. Ľudmila Cvenegrošová, ktorá bola autorkou dreveného reliéfu pri vstupe do objektu. Interiéry v ostatných priestoroch budovy boli časom už vo väčšej miere pozmenené.

Dominantným objektom klubu, umiestneným v strede, je dlhý čalúnený barový pult. V čase otvorenia mal drevený obklad, ktorý vymenili už niekedy v 80. rokoch. V Klube spisovateľov určite zažil veľa. Napriek tomu je pomerne

zachovaný a sú k nemu aj pôvodné jednoduché, farebne doladené čalúnené barové stoličky. Polovicu celkového pozdĺžneho priestoru interiéru tvoria pohovkové skupinové sedenia, ktoré lemujú obvodovú stenu. Čalúnenie dnes jednofarebné, bolo kedysi módne pásikavé. V strede každého je situovaný servírovací stôl, prakticky vyskladaný zo štyroch samostatných rovnakých menších stolov. Ich povrch je pekne „ozdobený“ čiernymi škvrnami od zabudnutých ohorkov cigariet. Tento dekór vznikol asi počas náruživých debát o smerovaní slovenskej literatúry. Druhú polovicu priestoru tvoria prosté menšie jedálenské stoly s naservírovaným prestieraním. Tradičná kultúra stolovania sa tu stále dodržiava, čašníci tu povinne nosia čierne nohavice a biele košele. Jedálenská časť bola opticky oddelená drevenou priečkou, ktorú

tvorili akoby popreplietané prosté drevené dosky. Dnes priečka chýba. Atypické svietidlá sú dielom architekta Slameňa. Tvoria ich číre väčšie sklenené gule zhora ukotvené v tenkej kovovej záchytke a zasadené do plošných štvorcových kovových rámov. V pravidelných skupinách sú umiestnené v priestore. Obloženie stien nie je pôvodné. Treba však povedať, že to dnešné drevené s ostatným zariadením príjemne ladí a neruší. Pôvodne boli steny obložené keramikovým obkladom KERKO v prírodnej hnedočervenej farbe. Ku klubu prislúcha aj malý salónik. V podstate sa v ňom opakuje princíp zariadenia z klubu, akurát mu dominuje veľký oválny stôl, ktorý zaberá takmer celú jeho plochu. Aj tu nájdete bronzové medailóny spisovateľov zasadené v elegantných, hladko modelovaných kovových kazetách. Realizmus tváří je v jemnom

rozkoľ s modernistickou abstrakciou priestoru. Asi to bol pre komisiu na Slovenskom fonde výtvarných umení, ktorá schvaľovala finálnu podobu zariadenia, jasný plusový bod. Kvalitný nábytok a svietidlá boli vyrobené na zákazku vo výrobnom družstve Umelecké remeslá Bratislava. Vstupná šatňa pred vchodom je vyriešená úplne jednoducho. Jednu celú stenu pokrývajú zrkadlá a oproti sú drevené boxy, do ktorých si môžete aj sám, bez obsluhy zavesiť kabát.

Zariadenie časom získalo patinu a bolo aj do istej „povrchovej“ miery pozmenené. Napriek tomu si v sebe zachovalo niečo výnimočné. Je jasné, že klub má štýl. Možno k tomu pocitu prispieva aj literárne pozadie a bohémna atmosféra, ktorá tu odkiaľsi ešte stále presakuje. Ale zlaté časy sú, zdá sa, už preč. Alebo sa mýlime?

Literatúra: časopis PROJEKT, 3/1976, str. 22-29

Ďakujem pánovi architektovi Ivanovi Slameňovi za cenné autentické spomienky na dobu vzniku. | Za spoluprácu ďakujeme personálu Klubu spisovateľov.

Foto: Dominika Horáková

Začiatok 20. storočia priniesol vo výtvarnom umení revolučné premeny. Avantgardné výtvarné prúdy celkom menili zažité umelecké normy. Voľné výtvarné disciplíny v mnohých rovinách ovplyvňovali oblasť grafického dizajnu, zároveň sa napájali jeho vitalitou čerpanou z energie meniaceho sa sveta.¹

K dejinám grafického dizajnu XII

Výtvarné avantgardy a grafický dizajn

↙ Výboje expresionizmu a fauvizmu oslobodili farbu od prvoplánovej vizuálnej skúsenosti. Farba sa stala prostriedkom na vyjadrenie vnútorných stavov človeka či nástrojom na autentické výtvarné postihnutie reality bez priamej väzby na videný svet. Expresionistické tvarové deformácie a dynamické formy písma odvodené z drevorezov sa okrem knižnej a časopiseckej tvorby efektívne uplatnili v plagátoch. Kubizmus nasmeroval umenie k racionálnej analýze sveta i analýze princípov ľudského vnímania. Jeho abstrahujúce výtvarné postupy meniace predmet na geometrizovaný znak sa stali základným východiskom moderného grafického dizajnu. Ďalšie avantgardné prúdy, predovšetkým futurizmus a dadaizmus, posunuli na vyššiu úroveň syntézu obrazu a písma a vytvorili diela, ktoré podnes inšpirujú grafických dizajnérov. Budeme sa im preto venovať podrobnejšie, všimneme si i „prehistóriu“ tých problémov, ktoré sa usilovali riešiť.

Vo svojich počiatkoch bolo písmo obrazom. V záujme presnejšej komunikácie sa síce písmo od obrazu odpútalo (písmové znaky sa stali známom hovorenej reči), v histórii sa však objavilo mnoho pokusov o nájdenie „strateného raja“, v ktorom by nefiguratívne písmové znaky svojou formou či usporiadaním podčiarkli obsah slovného prejavu. Osobitnú kapitolu v týchto snahách tvoria tie písmové systémy, v ktorých do dôsledkov neprebehla fonetizácia písma (staroveký Egypt, Čína a d.).²

V kontexte kultúr používajúcich latinku už staroveký Rím priniesol viacero pokusov o usporadúvanie písmen do obrazových foriem.³ Najmä v záverečnom období existencie Rímskej ríše básnici tvorili carmina figurata (obrazové básne). Poéziu v nich komponovali do foriem, ktoré mali evokovať jej obsah. Publius Porfyrius Optatianus (tvoril okolo r. 330 n. L.) napri-

PUBLILIUS PORFYRIUS
OPTATIANUS
Oltár

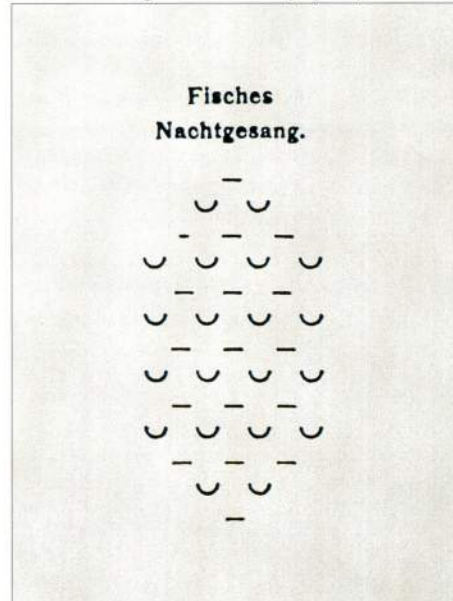
HLEFOIBUTUKUCTIONTARTESANY
DARLIBEPKORYAOPAJIVYCHMÚZ
PŘESKVOUCNEVNOSNYJAKJESTAPOLLONŮDUCH
CÍMZCHRAMŮMPŘEDURČENACHŮRŮMPROROKŮ
PLNKAMENINÝCHZDOBÁVENCŮSPANILÝCH
COVHAJIVERŠŮMELBYVĚKYVĚKŮVSTÁT
ANENADRNSKAKALEMĚHNĚTLBÁSNÍK
JÁNEBYLVYLOMENZESTRMĚBĚLIHOR
ČIZPARSKÉVÝŠINYVČASLUNYŮPLNĚ
ANEJSEŠPICIORVÁNANIZNEUCTĚN
HLEZUJISEZÁHYNAPOČÁTKUSVĚM
BYDALŠIVERŠEMOHLYNABYVATÍŠÍR
APAKZASPONENÁHLUCOUVATPODÍR
JAKVELÍSTUPNĚVYTÝČENÝCHLINI
AŽVŠETUVMĚNŮMNEZAROVNÁNOTAK
ZEKÁMENZÁKLADNÍSEROVNĚVYPÍNÁ
ČIPOTOMČÍMDÁLNIŽNABÍRÁDOŠÍRE
BYMOHLZPŘIMASTÁTASAHATPONEBE
MÁNEMTRAMIRYCTIJIMZMATKOUKAMĚNA
VŠAKSTOPYPOŘADCÍCHSEPOČTEMNEMĚNÍ
AŽEMÍJZAKONPRAVĚMPŘISNÝMPŘEDPISŮM
UBYVAPRIBYVAVTĚCHVERŠÍCHNOSNÝCHPLOCH
FOIRENECHTĚPROSEBNÍKJENŽTAKTOZPÍVALTI
SMÍVCHRAMECHTĚSITSEAVCHŮRECHOBĚTNÍCH

Publilius Porfyrius Optatianus (prekl. K. Hubka a E. Stehliková): Oltár. Okolo 330 n.l.

Francois Rabelais (prekl. J. Brandobur):
Hrôzyplný život veľkého Gargantuu. 1533-1534.

Christian Morgenstern: Nočný rybí spev. 1905.

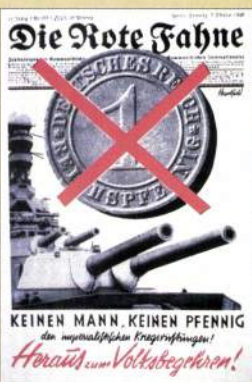

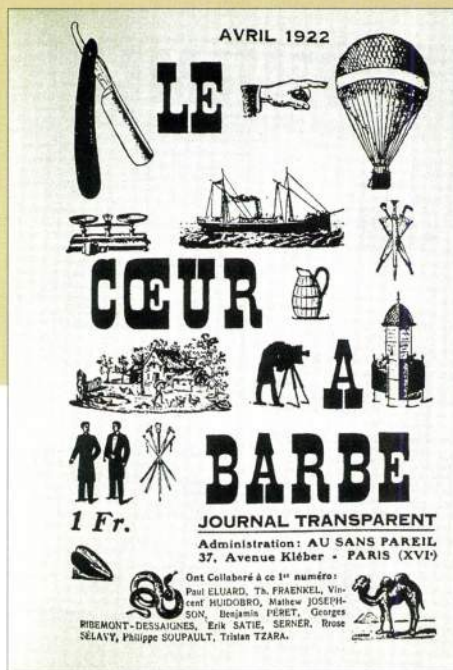

Ardengo Soffici: BIF&ZF+18. 1915.

John Heartfield: Obálka novin Die Rote Fahne. 1928.

Fortunato Depero: Knižná obálka Dinamo-Azari. 1927.

Obálka časopisu Le coeur à barbe. 1922.

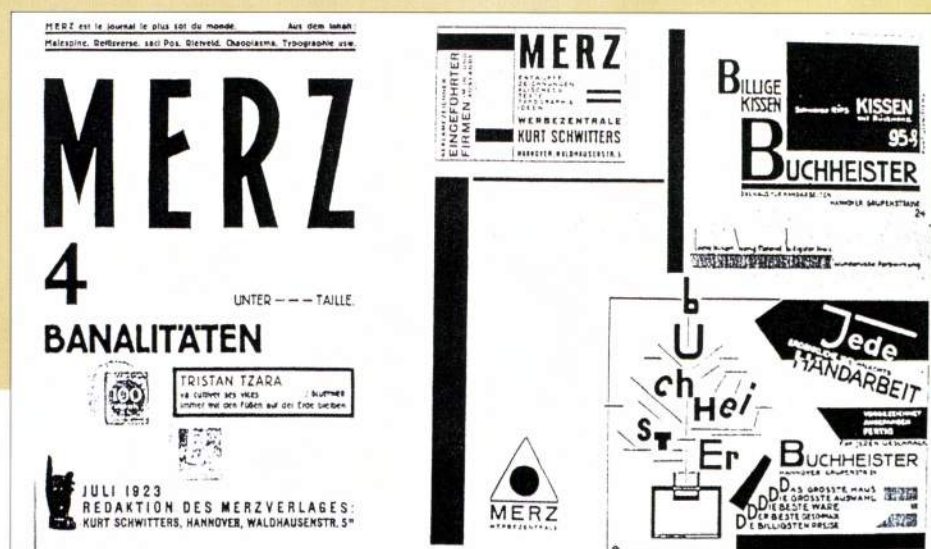
(passéizmu) a vznik nového umenia budúcnosti – futurizmu. Malo byť umením veku strojov, rýchlosti a hluku. Marinetti zhmotnil tieto ciele v „oslobodených slovách“ (parole in liberta), poézii, ktorej dynamiku zdôrazňoval revolučný jazyk (bez prídavných mien, prísloviek a interpunkcie) a expresívna typografia. Tá celkom zrušila lineárne usporiadanie textu, vizuálne ekvivalenty zvukov od kriku až po šepot vytvárala typmi, veľkosťou a váhou písmových znakov. Dôsledne sa po prvý raz metóda „oslobodených slov“ uplatnila v Marinettiho básnickej zbierke Zang Tumb Tumb (1914) venovanej bitke o Tripolis. Jej titul vytvorili citoslovcia zvukov vybuchujúcich granátov. Termín „explozívna typografia“, neskôr používaný v súvislosti s obrazovou poéziou Marinettiho a jeho nasledovníkov, tu teda platí v pravom zmysle slova. Futuristi oslavovanie vojny a neskôr fašizmu je nesporné odsúdeniahodné, no futuristi patrili k prvým umelcom, ktorým sa podarilo postihnúť dynamiku moderného sveta. Pre grafický dizajn „objavili“ výrazovú silu diagonálne umiestneného textu, čo bol jeden zo základných kompozičných princípov využívaných medzivojnovou modernou. Experimenty sa neobmedzovali na typografiu – knižné väzby v duchu „mašinistickej“ estetiky tvorili futuristi z kovových dosiek

spájaných rúrkami alebo skrutkami (Marinetti, Depero). O tom, že nasmerovanie futuristického umenia súladilo s aktuálnymi prúdmi spoločenského vývoja svedčia úspechy Fortunata Depera v oblasti reklamy. Depero sa k futuristom pridal v roku 1913 a onedlho prinášal do hnutia autentické hodnoty. Vytvoril napríklad novú reč „onoma-jazyk“ a pripravoval futuristické programy pre rodiace sa rozhlasové vysielanie. V roku 1915 vydal s Giacomom Ballom ďalší z futuristických manifestov – Futuristickú rekonštrukciu sveta, v ktorom navrhol zvukové a kinetické reklamy. Jeho vízie sa naplnili až omnoho neskôr, no po prvej svetovej vojne Depero úspešne uplatnil futuristické princípy tvorby v bežnej tlačenej reklame (pracoval napr. pre firmu Campari) a neskôr sa presadil i v Spojených štátoch. Futuristická údernosť, priamochiarosť a dynamika naplňali požiadavky modernej reklamy. Aktuálnosť si podnes udržali i tie najradikálnejšie experimenty futuristov (pripomeňme expresívnu typografiu Wolfganga Weingarta, Davida Carsona a ďalších grafických dizajnérov nedávnej doby). Na futuristické hľadanie nových obrazovo-písmových výrazových prostriedkov nadväzovali nevedome i vedome dadaisti. Už spoluzakladateľ časopisu Lacerba, futuristický básnik

Ardengo Soffici publikoval absurdné „básne“ (označoval ich typogramy), ktoré v roku 1915 zhrnul pod príznačne mäťúcim titulom BIF&ZF+18. Išlo o skrumáže úlomkov sadzby a samostatných písmových znakov, ktoré sa mali vnímať ako obrazy, no bolo možné ich aj čítať, pričom sa vedľa seba ocitli fragmenty textov rôznorodého pôvodu. Sofficiho možno považovať za predchodcu dadaizmu a dokonca i surrealizmu. S dadaistami napokon futuristov spájala snaha deštruovať tradičné kultúrne normy, hoci ich východiská (najmä vzťah k vojne) boli inak protichodné.

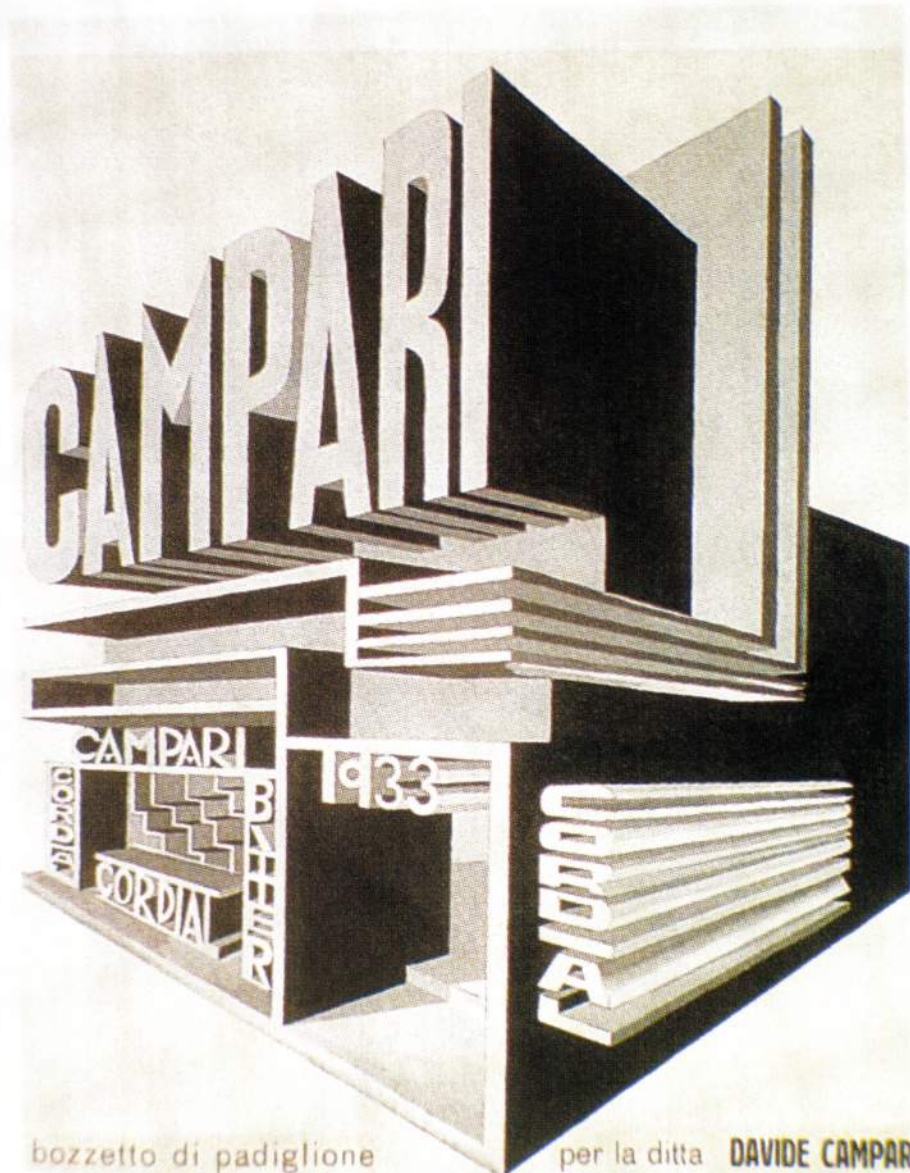
Dadaizmus sa rodil v roku 1915 v Zürichu. Medzinárodný krúžok intelektuálov v neutrálnom Švajčiarsku absurditou svojej tvorby protestoval proti nezmyselnej vojne. Organizátorom dadaizmu bol spočiatku najmä Hugo Ball, zakladateľ Cabaretu Voltaire, v ktorom sa stretávali básnici, maliari a hudobníci. Dadaistické spoločenstvo vydalo množstvo knižných publikácií (prvou bol Ballov Cabaret Voltaire z roku 1916). Periodikum Dada, ktoré od r. 1917 vydával Tristan Tzara, postupne nasledovali ďalšie. Typografické anarchie dadaistov boli po výtvarnej stránke príbuzné futuristickej tvorbe, významnou novinkou však boli obrázky ako doplnok absurdných textov. Často to boli ilustrácie pôvodne určené na celkom iné účely. Vznikala akási paradoxná obrazovo-písmová syntéza pôsobiaca čarom nečakaných spojení. Dadaistická deštrukcia však mala i svoj pozitívny obsah a ovplyvnila grafický dizajn inovatívными postupmi v budovaní väzby písma a obrazu. Pioniersku prácu vykonal dadaisti vo využití fotografie, ktorá sa v 20. rokoch 20. storočia (aj vďaka technickému pokroku umožňu-

Kurt Schwitters: Obálka a dvojstrana časopisu Merz. 1923.

Fortunato Depero: Návrh reklamy pre firmu Campari. 1920.

bozzetto di padiglione

per la ditta DAVIDE CAMPARI

Poznámky

- 1 Príkladom týchto inšpirácií bol lettrizmus – technika, ktorá integrovala písmo do obrazovej plochy. Využíval ju kubizmus i ďalšie avantgardné smery.
- 2 Procesu fonetizácie písma a výnimkám sme sa venovali v 1. časti tohto seriálu.
- 3 Tieto práce mali svojich predchodcov v gréckej poézii (napr. diela gréckych básnikov Simia a Dosiada z Rodu zo 4. stor. pred n. l. usporiadané do formy predmetu či náboženského symbolu – pozri Themerson, S.: Ideogrammes lyriques. In: Spencer, H. (Ed.): The Liberated Page. London 1987, s. 74).
- 4 Pozri Sbohem starý Ríme. Výbor z pozdnej Rímskej poezie. Praha 1983, s. 139.
- 5 Narušovanie tradičných noriem sádzania písma prinášalo problémy pri tlači Mallarmého avantgardnej básne. Niektorí vydavatelia nerespektovali jej dvojstranovú kompozíciu, iní redukovali počet písmových typov.
- 6 Po skončení 1. svetovej vojny v Nemecku viacerí umelci pokračovali v dadaistickej tvorbe. Okrem berlínskej skupiny (Grosz, Hausmann, Heartfield) bola aktívna i skupina v Kolíne nad Rýnom (Ernst, Baargeld, Arp), v Hannoveri pôsobil Kurt Schwitters. Nemecký dadaizmus sa oproti pôvodným východiskám hnutia orientoval po vojne na cieľnú sociálnu kritiku.
- 7 Meno si zmenil na protest proti nemeckému militarizmu.
- 8 Podľa Neumann, E.: John Heartfield. In: Spencer, H. (Ed.): The Liberated Page. London 1987, s. 170.

júcemu jej jednoduchú reprodukciu v tlači) stávala rovnoprávnym partnerom tlačeného textu vo všetkých prejavoch grafického dizajnu. Už tesne po skončení 1. svetovej vojny berlínski dadaisti⁶ Raoul Hausmann, George Grosz a John Heartfield tvorili fotomontáže, ktoré s použitím jednoduchých techník (najmä lepením výstrižkov z novín a časopisov) preskúmali možnosti tohto média. K dokonalosti ho priviedol John Heartfield (Helmut Herzfelde)⁷. V montážach postupne používal fotografie pripravené podľa presných požiadaviek fotografmi a retušistami. „Maľujte fotografiami, píšete poéziu fotografiami,“ hlásal tento umelec, ktorý sa začal sám označovať za foto-montéra.⁸ Na pôde časopisu Neue Jugend, ktorý Heartfield vydával s bratom Wielandom od roku 1916, v knižných obálkach berlínskeho vydavateľstva Malik Verlag a v početných Heartfieldových plagátoch možno nájsť zárodky syntézy fotografie a typografie, ktorá sa neskôr označovala ako typofoto a tvorila základnú súčasť tvorivej metódy medzivojnovnej funkcionalistickej moderny. Tá síce zavrhol dadaistickú anarchiu a postavila proti nej racionalistickú koncepciu tvorby, no s dadaizmom ju spájalo prekvapujúco mnoho mostov. Nateraz spomeňme ešte jeden, ktorým bola osobnosť hannoverského dadaistu Kurta Schwittersa. Jeho časopis Merz (medzi rokmi 1923 a 1932 vyšlo 24 čísel) dokumentuje postupný prienik funkcionalistických ideí a ich rôznorodé kombinovanie s dadaistickými východiskami. Schwitters sa nad viacerými úlohami stretol so zakladateľskými osobnosťami funkcionalistickej moderny Theom van Doesburgom a El Lisickým, ktorým bude venovaná nasledujúca časť nášho seriálu.

■ Drotár Slavo Pecúch

V Dizajn štúdiu ÚLUV v Bratislave sa v apríli predstavil nový dizajnér drotár Slavo Pecúch. Jeho práce zaujali premysleným a originálnym tvarovaním drôtovaných objektov. Mäkká modelácia objemov misiek i svietidiel či odkazy na biomorfne tvary nie sú pre prácu s touto technikou u nás zvyčajné.

Kedy a prečo si sa vlastne rozhodol, že budeš pracovať práve s drôtom?

V roku 1997 som využil možnosť urobiť si rekvalifikačný kurz so zameraním na ľudové šperkárstvo a drotárstvo v Domovine Martin. Najprv som si myslel, že si len rozšírim obzory, ale nakoniec ma to chytilo a venujem sa tomu dodnes.

Ty žiješ a pracuješ v Starej Ľubovni. Nemáš tam ako dizajnér remeselník pocit izolácie? Aké máš možnosti vo svojom okolí?

Pri tvorbe je izolácia celkom žiaduca. Horšie je to potom s konfrontovaním výsledku práce s verejnosťou. V mojom okolí je to skoro beznádejné. Takže sa musím orientovať na väčšie mestá a centrá.

Čo robíš pre to, aby o tebe ľudia vedeli?

Využívam všetky možné a dostupné prostriedky. Rôzne prezentácie, výstavy, remeselné jarmoky, pripravujem katalóg a mám webovú stránku.

Aký je tvoj vzťah k tradícii, do akej miery ju vnímaš, ako s ňou pracuješ?

Pracujem tradičnou ručnou technológiou. Nepoužívam žiadne priemyselné spôsoby spracovania drôtu okrem povrchovej úpravy a aj tú sa snažím v poslednom čase robiť tradičným spôsobom (žíhaním v plameni, voskovaním a olejovaním). Takže toľko tradícia. Zvyšok je moje vlastné vysporiadanie sa s materiálom. Koniec koncov ani v minulosti si drotári veľmi nerobili problémy s nejakou tradíciou. Vo svojej výrobe reflektovali v prvom rade požiadavky doby a vtedajšej módy, o čom svedčí ich úspešné účinkovanie na svetových výstavách a pod. Čo ťa pri tvojej práci najviac uspokojuje, teší? Finálny produkt, ak sa podarí.

A mimo práce?

Jar a dobrý film. Naposledy to bol film Osem a pol od Felliniho.

x lh

■ Designmai po tretí raz

Od 5. – 16. mája sa v Berlíne konal tretí ročník čím ďalej, tým viac sledovaného festivalu dizajnu DESIGNMAI. Veľký záber rôznorodých podujatí je koncipovaný tak, aby poskytol čo najrepresentatívnejší pohľad na súčasnú dizajnerskú scénu. Opäť raz ponúka len niekoľko väčších výstav a inak ho tvorí obrovské množstvo paralelných menších výstav, eventov, diskusií, večierkov na rôznych miestach Berlína. Festival si získal priaznivcov najmä vďaka svojej neformálnosti a tento otvorený prístup si udržal aj v tento rok. Zjednocujúcou témou tretieho ročníka je „Udatný nový svet?“ Cieľom je motivovať ľudí, aby spoznali dizajn ako dôležitý sociálny fenomén. Od reklamy cez bývanie a domov, genetický výskum, plastickú chirurgiu až po vytváranie nových koncepcií životného priestoru. Otázky, ktoré festival kládol, boli Pomáha dizajn robiť svet lepší? Ako dosiahnuť, aby bol dizajn pomocníkom človeka a nie naopak? O čom rozmýšľajú dizajnéri budúcnosti?

Viac sa dozviete v budúcom čísle časopisu Designum.

DESIGNMAI³

Inkubátor, dizajn **Ivan Dlabáč**

■ Web tip

Design Addict
www.designaddict.com

Stránka Design Addict je úspešným projektom belgických nadšencov Patricka a Alix Everaertovcov. Funguje od roku 1989. Hneď na úvod sľubuje databázu viac ako 350 dizajnérov, 1200 objektov a 280 výrobcov, spracovanú abecedne, pri objektoch aj chronologicky. Pre diskutérov je na stránke založené fórum, v internetovom obchode nájdete knižné novinky, nadšenci a zberatelia môžu realizovať svoje chútiky na virtuálnej „burze“. Nechýbajú ani novinky, kalendárium, spestrením sú virtuálne výstavy a zverejnenie niektorých odborných textov a esejí. V prípade, že sa necítite dostatočne informovaní, ponúka stránka prepojenie na iné „spriaznené“ linky. Veľkou výhodou stránky je jej široký záber, pomerne ľahká orientácia. Treba oceniť aj prehľadnosť a obsažnosť spracovaných informácií. Vcelku ide o zabehanú a aktualizovanú stránku, ktorá by nemala chýbať medzi „top ten“ žiadneho fanúšika dizajnu.

■ **jdž**

Vizuálny štýl mesta Brna, dizajn **Věra Marešová**

■ Vynikajúci výrobok roka 2005 v ČR už vyhlásený

Design centrum Českej republiky vyhlásilo v apríli výsledky 14. ročníka súťaže Vynikajúci výrobok roka 2005. Súťaž pre českých dizajnérov a výrobcov v kategóriách: Realizované finálne výrobky a zariadenia a Vízie, koncepty, teórie sa vypisuje každoročne od roku 1991. V roku 2005 bola zameraná na produktový dizajn s výnimkou interiérového vybavenia, doplnkov a módnjej tvorby a grafický dizajn. Súťaž je súčasťou Národnej politiky kvality ČR a koná sa v spolupráci s Radou Českej republiky pre kvalitu. Na slávnostnom akte odovzdávania cien v priestoroch Betlémskej kaplnky v Prahe bolo za účasti popredných predstaviteľov vlády a širokej odbornej verejnosti odovzdaných 14 ocenení Dobrý dizajn a 9 ocenení Vynikajúci dizajn. Národnú cenu za produktový dizajn 2005 získala Škoda Octavia Combi, dizajn Škoda Auto Design, výrobca Škoda Auto, a. s. Národná cena za grafický dizajn 2005 bola udelená jednotnému vizuálnemu štýlu mesta Brna, dizajn Věra Marešová, klient Mesto Brno.

V súťaži bola udelená aj Cena za významný prínos v rozvoji dizajnu grafickému dizajnérovi Jiřímu Ratkovskému. Cenu za propagáciu dizajnu získal Alan Záruba, ktorý si súčasne prevzal aj cenu Design Prestige. Cenu za publicistiku udelila porota Ive Janákovéj-Knoblochovej za mimoriadne objavnú publikáciu a vynikajúcu výstavu českého dizajnéra Ladislava Sutnara. Organizátori vydali katalóg ocenených prác a výsledky súťaže propagovali výstavou v galérii DC ČR v Prahe.

■ **mm**

Škoda Octavia Combi, dizajn **Škoda Auto Design**

■ Hotel Fox

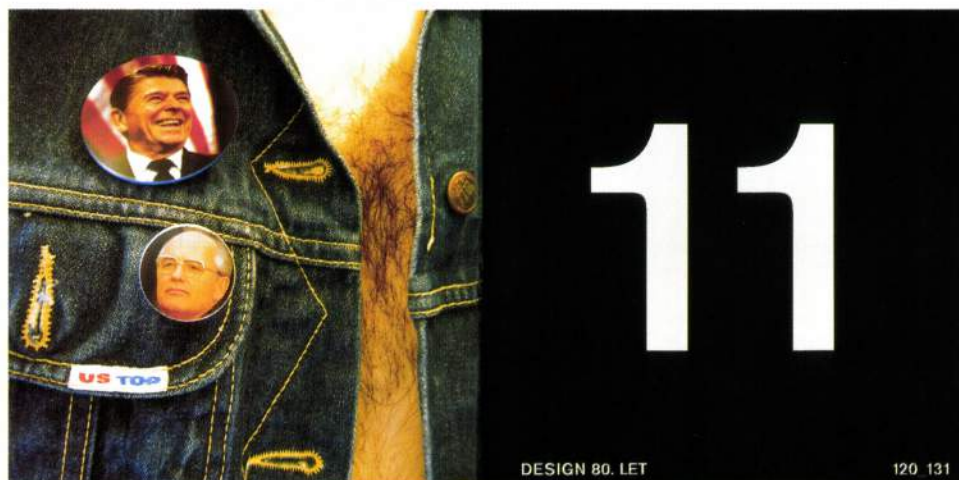
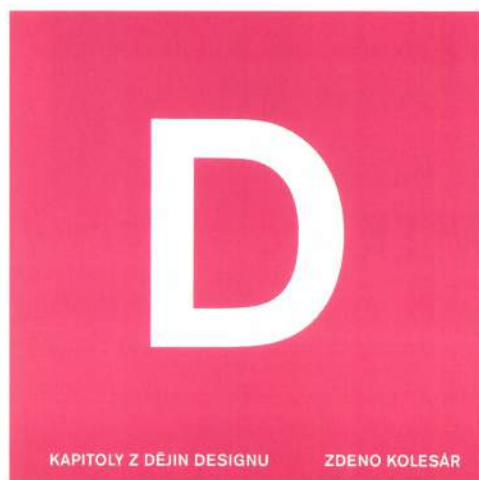
V centre Kodane otvorili v apríli vďaka práve prebiehajúcej reklamnej kampani nového auta vw Fox veľmi zaujímavý hotel. Koncept úpravy jeho interiérov vychádzal zo spolupráce 21 umelcov dizajnérov – konkrétne streetartistov, grafických dizajnérov a ilustrátorov, ktorí mali upraviť 61 izieb hotela. Každý z umelcov sa mohol rozhodnúť, ako izbu zariadi a hlavne ako ju „graficky“ upraviť. Extravagantný hotel je podľa autorov koncepcie živou ukážkou súčasného kreatívneho životného štýlu. Oslovili preto prestížne berlínske vydavateľstvo kníh o dizajne Die Gestalten Verlag, aby im vybralo a odporučilo umelcov. „Chceli sme dať dohromady skupinu súčasných moderných grafických dizajnérov, výnimočných a inovatívnych v tom čo robia, takých, ktorých práce sú hravé, pozitívne, príťažlivé a funky,“ hovoria o výbere umelcov predstavitelia vydavateľstva. Stretli sa tam ľudia z Európy, z Južnej aj Severnej Ameriky, Austrálie. Výsledkom je prekvapujúca a originálna skladačka priestorov. Nocľazník si môže podľa aktuálnej nálady alebo výtvarného vkusu zvoliť izbu, v ktorej sa mu bude najlepšie bývať. Umelci išli od čiernobieleho grafického dekóru cez grafickú maľbu, tapety až do divokých farebných plôch. Isté je, že hranice stien, podláh, stropov či nábytku nerešpektovali. Grafika prevládala priestor presne podľa predstavy umelca.

Kapitoly v Čechách

V Čechách vďaka iniciatíve na pražskej Vysokej škole umelecko-priemyslovej vyšla reedícia úspešnej publikácie slovenského teoretika dizajnu Zdena Kolesára Kapitoly z dejín dizajnu. Ako sa dozvieme z úvodu, je to rozšírená a aktualizovaná verzia pôvodnej dvojdielnej publikácie, ktorú vydalo Slovenské centrum dizajnu v rokoch 1998 a 2000. V knihe nájdete novú kapitolu o dizajne na začiatku 21. storočia a je doplnená aj o kalendárium starších historických období. Autor však vypustil texty, ktoré sa podrobnejšie venovali slovenskému dizajnu, a nahradil ich podrobnejšími štúdiami o českom dizajne. Kniha je doplnená aj novým obrazovým materiálom. Čo môžeme českému čitateľovi závidieť, je pekná a atraktívna grafická úprava knihy od Štěpána Malovca.

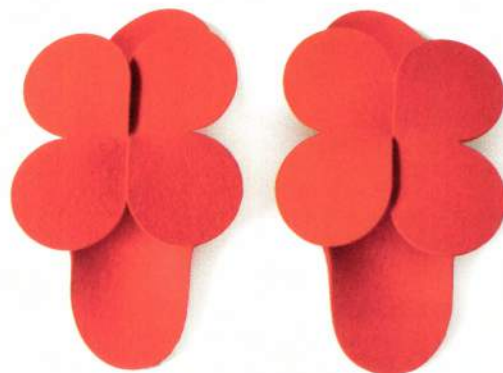
Lietajúce koberce, prítluné papuče a iné

Papuče ako verný priateľ človeka, Ľubľana na magnetkách a brošniach, maskáčový koberec – to všetko je interiérový textil, to všetko je plsť a za tým slovensko-slovinská dámska dizajnérska zostava. Tjašu Bavcon (zastupujúcu Design Studio OLOOP) a Zlatku Knapič z Ľubľany a Slovenky Nikoletu Píšovú a Janu Havlovičovou spája spoločný študijný pobyt vo Fínsku, kde sa venovali práve textilu. Po niekoľkých rokoch sa dnes opäť stretávajú v Dizajn štúdiu ÚĽUV na výstave nazvanej Made in Slov(i)ensko. Slovinky do Bratislavy priniesli svoj nový spoločný projekt Flying Slippers – lietajúce papuče. Koncept textilných objektov z priemyselnej plsti vychádza z myšlienky vytvorenia príjemného a útulného „pocitu domova“. A ako to vyzerá konkrétne? Princíp je jednoduchý – z plsti vystrihli papučky, ktoré sa stanú obuvou, keď sa vyberú (ako čiastočka puzzle) z koberca a zložia. Vy do nich ráno vložíte a večer vás zasa trpezlivo vyčkajú. Na druhej strane však takisto ľahko môžu z koberca uletieť. Okrem lietajúcich papúč môžete od Dizajn štúdia OLOOP v Dizajn štúdiu ÚĽUV vidieť aj sériu brošní a magnetov. Sú z plsti, volajú sa malé objekty a ide o jednoduché tvary vystrihnuté z filcu a predstavujúce abstrahované symboly Ľubľany, ako napr. hrad, rieka či hmla. Jana Havlovičová a Nikoleta Píšová na rozdiel od Slovinciek pracujú s ručne spracovaným plsteným materiálom – Jana prináša novú sériu plstených kobercov a vankúšov s geometrickými i florálnymi vzormi v studených farbách. Pri menších vankúšoch uplatňuje i techniky prestrihávania a prešívania a vlnu doplnila tylom. Nikoleta pokračuje v tvorbe kobercov, vankúšov i ďalších interiérových prvkov, ako napr. podložky na stoličky, pri ktorých využíva štylizované kvetinové kompozície v takmer tropických kontrastoch zeleno-tyrkysovej a bielej i abstraktné vzory v tlmených farbách.

x Viera Kleinová

Zlatka Knapič, Tjaša Bavcon:
Flying Slippers (foto: archív autoriek)

Život v dreve, drevo v živote

Václav Kautman, Galéria ULUV, Bratislava
13. 4. – 18. 6. 2005

Sólo pre dušu

Petra Jureňová-Vlhová
Sklo, dizajn, K-Gallery, Bratislava
7. 6. – 27. 6. 2005

Stlačené sklo, Sabine Muller – Funk

Rakúske kultúrne fórum, Bratislava
19. 5. – 30. 6. 2005

Objekt, plocha, štruktúra

Členská výstava združenia TxT
Umelecká beseda, Bratislava
20. 6. – 20. 7. 2004

HR Giger mimo dobro

Výstava autora biomechanického sveta a držiteľa Oscara za dizajn k filmu Votvlec
Národné technické múzeum, Praha
14. 4. – 13. 7. 2005

Jan Hird Pokorný

Český architekt v New Yorku
Výstava dojena českých architektov žijúceho v New Yorku, Galéria Jaroslava Fragnera, Praha
20. 4. – 5. 6. 2005

Štěpán Malovec: Olala!

Autorská výstava grafického dizajnéra
Miestodržiteľský palác Moravskej galérie, Brno
31. 3. – 5. 6. 2005

Furniture Design 1945 – 1955

Výstava viedenského nábytku v medzinárodnom kontexte pri príležitosti jubilea Národného rakúskeho múzea, Dvorný depozitár, Viedeň
11. 5. – 6. 11. 2005

Rakúska keramika dnes

Výstava reflektujúca postavenie súčasnej keramiky
Mak, Viedeň, 11. 5. – 28. 8. 2005

La cubanidad

Kubánsky plagát 1940 – 2004
Mak, Viedeň, 6. 4. – 10. 7. 2005

Bauhaus

Retrospektívna výstava Bauhausu
Busch – Reisinger – Museum
Harvard University Art Museum
1. 5. 2003 – 31. 12. 2005

„Made in Slo(v)i(ě)nsko“

Zlatka Knapič, Tjasa Bavcon, Nikoleta Pišová, Jana Havlovičová
Výstava interiérového dizajnu a odevných doplnkov
Dizajn štúdio ULUV, Bratislava
19. 4. – 27. 5. 2005

Výstava študentských semestrálnych prác

Vysoká škola výtvarných umení
30. 5. – 5. 6. 2005

Výstava diplomových prác

Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava
13. 6. – 14. 6. 2005

Viac informácií o výstavách, súťažiach a iných aktuálnych podujatiach na webovej stránke SCD
www.sdc.sk

Aktualizácia vždy k 25. v mesiaci!

Modely slovenskej účastníčky **Andrey Kvasnicovej** – 3. miesto Junior

PRAGUE FASHION WEEK

11. 04. – 18. 04. 2005

Priestory pražskej Galérie Mánes sa v polovici apríla stali na týždeň rušným miestom medzinárodného festivalu módy PRAGUE FASHION WEEK. Jeho 6. ročník sa stal príležitosťou na prezentáciu renomovaných českých aj zahraničných módných návrhárov a odevných značiek, ale aj študentov stredných a vysokých škôl so zameraním na odevný dizajn. Týždenný program módných prehliadok a sprievodných kultúrnych a obchodných akcií vyvrcholil cez víkend 15.–17. 4. Na prehliadkovom móle sa najprv odbornej jury PFW aj publiku predstavila päťka finalistov súťaže o titul Talent sezóny. Najväčší potlesk publika a zhodne aj najviac bodov odbornej poroty získala Natália Stekllová svojou hravou a nápaditou kolekciovú Viva la vida. Piatkový večer pokračoval ďalšou súťažnou prehliadkou – študenti rôznych typov stredných a vysokých škôl sa mali možnosť prihlásiť do súťaže o titul JUNIOR najprv škicami, z ktorých porota vybrala dvadsiatich finalistov. Každý z nich sa predstavil tromi modelmi na danú tému, ktorou v tomto ročníku bola Timeless (nadčasovosť). Súťažilo sa v dvoch kategóriách – odev a obuv. Úroveň prác bola rozdielna po výtvarnej aj technickej stránke – väčšina súťažiacich poňala svoje modely ako fantastické objekty na danú tému. V kategórii odev zvíťazila Radka Sirková (VŠUP Praha), ktorá sa vo svojej kolekcii inšpirovala tradičnými českými krojmi. Druhým miestom Akadémie módy ocenila Slovenku Zuzanu Serbákovú, ktorá momentálne študuje na VŠUP Praha, a tretie miesto bolo udelené Andrei Kvasnicovej z VŠVU Bratislava za dizajnersky prepracovanú kolekciu Dimenzo. V kategórii obuv bolo udelené ocenenie Hane Vaňátkovej z VŠUP Praha. Počas víkendových večerov sa na móle striedali modelové kolekcie českých aj európskych návrhárov a značiek, z ktorých napokon Akadémia módy ocenila vydarenú kolekciu úpletov Martiny Nevařilovej a zvláštne ocenenie udelila španielskej kolekcii Rodrigéz Figueroa. Ambíciou usporiadateľov PFW je, aby sa postupne priblížil úrovni „fashion week“ (týždňa módy) svetových módných centier. Ďalšie stretnutie s módou pripravujú na november 2005. Dúfajme, že opäť zabudujú aj mladí slovenskí návrhári. (www.praguefashionweek.com)

x Pavla Šoltisová

Ukážka modelu
Natálie Stekllovej

Slovenské centrum dizajnu v roku 2004

Rok 2004 bol pre Slovenské centrum dizajnu obdobím, keď organizácia chytala nový dych a v pätnástom roku svojej činnosti musela uvažovať o zásadných otázkach – v čom spočíva jej poslanie, ktoré tradičné činnosti treba kontinuálne rozvíjať a ako inovovať svoje ciele v novej situácii pre inštitúciu i spoločnosť. Výsledky tohto procesu zhŕňa Výročná správa SCD za rok 2004. Pre čitateľov, ktorých zaujíma minulosť i budúcnosť SCD, publikujeme časť výročnej správy s podstatnými informáciami. Celá Výročná správa SCD je na adrese www.sdc.sk, Povinné info.

Poslanie

Zriadením Slovenského centra dizajnu v roku 1991 sa potvrdilo uznanie dizajnu ako dôležitej súčasti kultúry Slovenska a vytvoril sa inštitucionálny predpoklad pre systematickú podporu dizajnu v rámci kultúrnej politiky. Široké spektrum činností obsiahnutých v zriaďovacej listine inštitúcie vypovedá o špecifickosti fungovania dizajnu, a to nielen ako kultúrnej hodnote, ale súčasne aj ako nástroji na rast priemyslu a konkurencieschopnosti firiem. Poslaním SCD je šíriť poznatky o dizajne a jeho úlohe v spoločnosti medzi odbornou i laickou verejnosťou, sprostredkovať využívanie informácií v oblasti vzdelávania, tvorby i výrobných praxí, podnecovať tvorbu dizajnu a jeho teoreticko-kritickú reflexiu, vytvárať príležitosti pre spoločenské uznanie výkonov v oblasti dizajnu.

Toto poslanie vykonáva SCD týmito formami:

- informačnou a dokumentačnou činnosťou, zbieraním, spracovávaním a šírením informácií o dizajne, a to prostredníctvom elektronickej databázy, internetovej stránky SCD, činnosťou špecializovanej knižnice, vydávaním časopisu *Designum*
- vytváraním platforiem pre mapovanie, porovnávanie a podnecovanie dizajnerskej tvorby, ako aj pre kontakty tvorcov s podnikateľskou sférou – výstavami, súťažami, seminármi, prednáškami, poradenskou a konzultačnou činnosťou
- propagačnou činnosťou v spojení s organizovaním výstavných podujatí, súťaží, publikačnou činnosťou, a to v domácom prostredí, ale aj v zahraničí
- spoluprácou s medzinárodnými organizáciami podobného charakteru a strešnými profesijnými organizáciami (ICOGRADA, ICSID, BEDA)

Strednodobý výhľad

Cieľom odborného tímu na obdobie najbližších niekoľko rokov je sformovať SCD ako efektívne fungujúcu inštitúciu, ktorá plní nezastupiteľné úlohy vo sfére kultúry s presahmi do oblasti priemyslu a hospodárstva s týmito prioritami:

- využívať moderné informačné technológie na zabezpečenie informačnej a dokumentačnej činnosti (budovanie databázového Informačného systému Dizajn a jeho zapojenie do informačného systému v rezorte kultúry – Register kultúry, zefektívnenie činnosti, rozšírenie a modernizácia služieb špecializovanej knižnice SCD a jej zapojenie do knižničných výpožičných sietí)
- zvýšiť dopad súťaže Národná cena za dizajn ako motivačného nástroja v oblasti priemyselnej výroby. Predpoklady pre tento zámer sú vytvorené inovovaným Štatútom súťaže NCD, podľa ktorého bude organizovaná súťaž Národná cena za dizajn na jeseň v roku 2005. Inovovaný štatút berie do zorného uhla okrem priemyselnej produkcie aj výsledky študentského dizajnu a podiel osobností a firiem na rozvoji dizajnu. Zviditeľňuje tak účasť Ministerstva hospodárstva SR a Ministerstva školstva SR na ovplyvňovaní stavu dizajnu na Slovensku
- využívať ciele publikáčnu, výstavnú a propagačnú činnosť na prieskum súčasnosti i histórie vývoja dizajnu na Slovensku. Rozširovať propagačnú činnosť výstavami na celé územie Slovenska. V súvislosti s tým roz-

širovať možnosť výstavných podujatí získaním vlastného výstavného priestoru. Mapa vývoja dizajnu u nás má veľa bielych miest, ktoré treba vyplňať, aby sa dizajn začlenil do kultúrnej histórie a vytvorilo sa povedomie o kontinuite hodnôt dizajnu

■ budovať archív dizajnu. Prvým krokom je spracovávanie a uchovávanie produktov grafického dizajnu, ďalším krokom bude sústreďovanie dokumentov a vizuálneho materiálu z oblasti priemyselného a experimentálneho dizajnu

■ nadviazať konkrétnu spoluprácu s inštitúciami pôsobiace v hospodárskej oblasti (napr. NARMSP, obchodné komory, inovačné centrá, MH SR) a podieľať sa na stimulovaní vývojových a inovačných procesoch

■ venovať pozornosť propagácii slovenského dizajnu a kultúry v zahraničí. Význam dizajnu pre vzájomné poznávanie sa krajín v rámci Európskej únie je nezastupiteľný. Vytvorenie putovnej výstavy slovenského dizajnu by umožnilo propagovanie našej kultúry v širšom časovom aj geografickom priestore

■ rozširovať čitateľskú a predplatiteľskú obec časopisu *Designum* a zvýšiť podiel anglických textov v časopise, čo umožní jeho šírenie v zahraničí, rozšíriť edičnú činnosť o vydávanie publikácií o histórii a súčasnosti dizajnu

Hodnotenie a analýza vývoja organizácie

V roku 2004 realizovalo SCD široký záber aktivít zoči-voči nevyhnutnosti stabilizovať inštitúciu, ktorá sa koncom roka 2003 nachádzala v personálnej i programovej kríze. K riešeniu situácie neprospievala ani neistota ako sa k inštitúcii postaví samotný zriaďovateľ MK SR. Neštandardné podmienky určili náročné tempo práce, keď bolo potrebné naštartovať utlmené programové činnosti a súčasne rekonštruovať administratívny a ekonomický systém riadenia organizácie, to zn. obsadiť pracovné pozície odborníkmi, ktorí by sa dokázali vyrovnáť s nárokmi na kvalitu a rozsah činností. Naplnili sa úlohy konsolidácie v oblasti ekonomicko-prevádzkového systému riadenia – konsolidácia agendy: správa majetku štátu, účtovnej evidencie, vytvorenie komplexného systému riadenia hospodárstva a účtovania v organizácii, riešenie škodového prípadu – inventarizačného manka z predchádzajúceho obdobia (zapríčinené vinou bývalého vedenia SCD), príprava a nástup organizácie na systém Štátnej pokladnice.

Vytvorenie oddelenia Infobanky a redakcie umožnilo rozbehnúť dva podstatné, perspektívne projekty trvalého charakteru – zefektívnenie a modernizovanie informačno-dokumentačných činností a knižnice, vytvorenie koncepcie informačného systému IS Dizajn, ako aj obnovenie vydávania časopisu *Designum* ako dvojmesačníka. Z programového hľadiska dosiahlo SCD výrazný posun v prezentácii slovenského dizajnu doma i v zahraničí (účasť slovenského dizajnu v Ľublani, St. Etienne, Udine, Prahe a Haagu). Pre smerovanie budúceho vývoja organizácie vznikla nová koncepcia súťaže Národná cena za dizajn, ktorej cieľom je podporiť záujem rezortov hospodárstva a školstva o výsledky v oblasti dizajnu.

Rok 2004 možno označiť ako rok konsolidácie SCD, v ktorom sa vytvorili predpoklady pre napĺňanie strednodobých zámerov rozvoja inštitúcie v najbližších 3-5 rokoch v oblasti publikačnej a prieskumnej a archivačnej činnosti, budovania archívu dizajnu, spolupráce s priemyslom, domácimi a zahraničnými inštitúciami.

Pôsobenie Slovenského centra dizajnu v rezorte kultúry od roku 1991 patrí k radu výrazných ovplyvňujúcich faktorov, ktoré sa podieľali na formovaní sféry fungovania dizajnu. Ďalšie smerovanie činnosti SCD je motivované potrebou chápania dizajnu ako významného prejavu kultúrnej identity krajiny aj ako hnacej sily hospodárskej prosperity. Ciele a program činnosti SCD do budúcnosti tieto závery vyjadrujú.

Milan 2005 Salone Internazionale del Mobile

p. 12 Each year in April, Milan become the city where each person interested in contemporary furniture design wants to be. 44th annual of the Salone Internazionale del Mobile was held this year. International public was widely interested in the event - to book last minute accommodation in Milan was almost impossible.

The fair is more or less a traditional event presenting various furniture manufacturers. Large exhibition space houses wide range of exhibitors producing pseudo-historic furniture, various copies of classic furniture designs, tasteless interior accessories or products from prestigious manufacturers of top-quality design. What we liked was the spectacular installation by Moroso playing with light, dark, mirrors and Moroso's perfect sitting furniture developed by noted designers.

"Satellite city of design" is the name we could give to the installation in pavilion no. 9. The pavilion of large dimensions became a busy town of design and designers for a while. Streets, benches, squares, road signs, graffiti, green bushes in large pots produced an illusion of extraordinary world where regular streets were crowded with designers, not shops and cafés. The designers presented their latest works within a limited space they had been offered. By whom and how was the work presented was the clue to success. Variety of installations is what made the pavilion an exciting place. Organizers offered exhibition area of same size to each designer and produced exciting and fair confrontation of ideas and concepts. The purpose was to gain recognition - designers themselves presented their installations, talked to visitors, presented business cards and CDs or made live performances. Summing up, designers discussed mainly sitting, dining and lighting designs. Multifunctional furniture is a design hit for several years. We saw several designs of variable furniture sets, lightings, etc. Despite being less casual than last year, various patterns, either floral or geometric, were introduced again. Many presentations introduced emotionally shaped products very close to free visual art and poetry. Several designers, due to lack of own creative ideas or because they found it funny, made interpretations of their predecessors' designs. More frequent was the reduction of exact shapes to silhouettes, 2D and 3D plays and some kind of linearity of shapes, all for the sake of nice interiors. We saw fine pieces of cork furniture and accessories from recycled materials.

Several narrow streets of dusty industrial part of Milan Zona Tortona were transformed into a zone of utmost importance for the world of design during the fair. This year, 4th annual of the event was held there. Top quality guaranteed that almost every noted designer came to be seen in Zona Tortona. Industrial lofts, photo and designer studios, showrooms and fashion studios transformed into busy and appealing exhibition halls. It is a place where parties and openings and discussions are held, and contacts are established. We were curious about the largest of all halls with majority of presentations - Superstudio. Winning designs of Czech and Slovak designers from the competition Transfurniture were showcased here. We get back to them in the following issue of Designum. Then, you could see stands and installations of many noted designers such as Artek, Habitat, Thonet, Moooi, Riva, etc. We liked the presentation of Danish designers from the group

Hay concentrating on sitting furniture. White metal chairs with black background were like optical illusion. Then, we found the stand of Thorsten van Elten were interesting. In addition to well-known products, he presented funny pieces of designs developed by young London designers. Products manufactured by an English company Illizi home were different from everything we saw. It is the company of three designers striving for ethical approach in the production of household products. And they are good in it. They use only natural materials (see grass, palm leaves, wood and ceramics) and design simple and pure shapes.

✕ **Lubica Hustá**

E-A-T finally in Bratislava

p. 18 Bratislava is another location where notable exhibition E-A-T (Experiment a typography) was re-installed in March. (1) This special exhibition made a connection between younger generation of Czech and Slovak developers of fonts. We asked Johanna Balušiková, author and a curator of the exhibition, to tell more about the event and about being the author of fonts.

Tell the story of e-a-t. Where it starts and where it ends?

The history of exhibition covering the Czech-Slovak type developing and typography started a bit bizarrely - beyond the borders of both countries. I met Alan Záruba, my Czech partner in this project in the Netherlands where we discussed inaccurate image of our contemporary culture. So and so, we decided to prepare an exhibition informing about this less known field of art in our lands and abroad. To joint works from the Czech Republic and Slovakia was a natural thing to us due to time span of the exhibition (1985 - 2005) and motivation for exchange of information in the field of art reduced after the split-up.

After two years of research and series of exhibitions, the project expanded and the publication *We Want You To Love Type* was issued, web page www.e-a-t.org was developed, series of lectures was organized. We have plans to organize further exhibitions in Poland, Slovenia, Hungary, Spain and USA.

After the turn in creation of types in 1985, when many type experiments had appeared, either amateur or under the supervision of teachers, we decided to study „the bliss“ and select the most interesting pieces. We understand that the selection could be endless with new projects appearing everyday. Therefore, we from time to time modify and update the exhibition. We would stop the project when we feel there is nothing more to say or that we did what should have been done.

You are a graphic designer. When did you decide to be a curator of the exhibition?

My decision was influenced by my studies and work experience in the Netherlands. I learnt that a designer could work upon commissions or be a client to themselves which means to be proactive and present opinions through one's work. Such work is more useful, fresh and inspiring for me. We in the Academy of Jan van Eyck in Maastricht often mixed theory and practical work in the projects combining various cultural backgrounds. An example of such mixed expression is my project *Czech Invasion*, 2000.

I believe that designer do not do routine work, they should be curious, searching, provoking, travelling and open people. Their work should communicate with and change the world for better.

And, we both have close relation with exhibitions. Alan studies architecture and I worked with exhibition architects in Amsterdam (www.kossmann-de-jong.nl).

You have concentrated on typeface design lately. Why?

I came across type design because I knew little about it (as it is an ordinary situation). During my scholarship in France, my task was to re-design the magazine *Azimuts*. I conducted some research on the typefaces and handling the white spaces. Books of Swiss typographers, they themselves distinguished theoreticians, served me well (e.g. Josef Muller Brockmann: *Grid System*). Then I realized that individual types influence atmosphere and image of a magazine and that it is necessary to specify technical and historic features, e.g. good order, light, legibility and styles. A logical step was to develop a typeface. I did my postgraduate typography study (ANRT) in Paris. Here I learnt and understood the construction of type. What I like about type is that it has potential to become a main means of communication despite that typeface is just a set of abstract shapes.

Living and working abroad, could you compare situation and differences in the design of typeface and designing in Slovakia and abroad? Can you see obstacles for Slovaks? If yes, where?

The main difference is that whereas in the Western Europe and North America type design can earn you living, in Slovakia, type design is not used widely, does not have necessary background and motivations. Type design is mainly the issue of students of graphic design "inventing the magic of tempting curves".

Lack of general recognition and evaluation hinder the development of type design. Major companies abroad (communication industry, ministries, banks, newspapers, publishing houses) are proud to have their own corporate visual identity. In Slovakia, such commission is still luxury or companies have different priorities. But, there is not difference in understanding of type design and we have gifted designers who are innovative and special. Our type designers are humble people and will not win recognition unless the situation changes or type design is supported.

What do you notice in the typeface as first thing?

What I find interesting in type is that when applied sensitively and sensibly, it is almost invisible. Ironically, I notice disruptive elements in individual typefaces. In large scale, details and beauty of individual letters is what strikes me. Strange thing is that when I found mistakes in text general impression is weakened. Typeface is closely related to language and contents of text and so I can see whether the work was done accurately.

✕ **Lubica Hustá**

For manufacturer designer is only one of his tools

p. 06 Pavel Masopust is a postgraduate student and an assistant in the transport design department of the Academy of Fine Arts and Design. Native to the Czech Republic, Masopust studied lives in Slovakia. His achievements in the product design department headed by prof. F. Burian were impressive. At that time, he designed soft and poetic objects somewhere between design and free art. By the end of his studies, Masopust as he says "by self-preservation" changed his approach from poetry to reality. He has engaged in the design of

bicycles. Currently, Masopust is making finishing touches to his design of a good bicycle. Bicycles introduced him to several very interesting by-products. Working with carbon composites, Masopust used their aesthetic characteristics and developed a new material with special and actual pattern. The material is called Zebrill. Masopust lost illusions about the work of a designer partly because he had experienced launching his project into production.

Zebrill – quite a bizarre name. What does it mean?

Is it? I did it right, then! The structure and pattern of black-and-white material, cut and polished, is like zebra hair. Seeing the hair of healthy and “shining” zebra, you may notice magical bluish reflections. Carbon fibre in my product produces such reflections, too. So, I joined zebra and brill, the word with several meanings in English. It is glitter, brightness or a joke.

And your way from idea to short-run production?

To cut the development expenses, I made a simple form for the garbage material. I did not expect mass production and I knew that to produce one sample would have been time-consuming work. But you have to count with it during the initial phase. You also have to know that your investment could have never paid off. I discussed first pieces with the top Czechoslovak knife producers at the annual exhibition in Brno. I was happy when I eventually sold several products. Not all manufacturers liked Zebrill. It was clear that old chaps in green jerkins would not jump for joy when seeing my space material. I produced a shortlist of manufacturers and discussed long-term cooperation. After several months of mailing and emailing I came to conclusion that the most promising client – consultant would be Miloš Grno from Bratislava. We have developed mutually satisfying cooperation. Note to beginning designers – do not underestimate the initial phase. You must know what and for whom to design, final price and market for your product. On the other hand, foolish eagerness certainly helps you to overcome obstacles.

How your perspective has changed since you completed your studies?

When I was a secondary school student I had a dream that design is special, creative and funny. I have been in the process of awakening since then. We improved creativity, peculiarity and were taught to fight for them at school. However, what we did not learn was how to earn living. As a student, I was doing part-time jobs, some of them were design-related. So I am not such a greenhorn. And, I work hard to make up for lost time. I learn how to communicate with clients, understand their requirements and explain my opinions, ask for money. I learn how not to be workaholic or alcoholic, how to say yes and no.

If a young designer does not leave Slovakia to work abroad, they could not expect easy life in Slovakia, particularly, when you work for a Slovak producer. Competition is tough, work quality uncertain, which is not good for designers. Besides, there are few Slovak producers willing or able to pay you. Design is not a usual industry and producers do not like putting their money into something uncertain. I understand that situation is critical. I look around and see my once-successful colleagues to “put one dimension back” and concentrating of graphic design. Developed countries have governments using and supporting design for later development of economy. Our economy heads towards

banana or automobile republic. Asia is also a dangerous competitor. So, fingers crossed and the strongest will survive. The strongest that are currently developing business card layouts in Corel. I strongly believe that things will change for better. I am also afraid that changes will last 10 years and we will be somewhere else then.

✗ **Ľubica Hušá**

Come in and sit down

p. 16 Such was the title of an exhibition of furniture designers Michal Berger, Peter Bohuš and Rastislav Čeleda organized by the Galéria VARIAS in Žilina.

Since the beginning (7 years ago), the gallery has organized the exhibitions of paintings, graphics, drawings, photos and design. Until recently, of graphic design mainly. The first exhibition of furniture design was organized in March. Partly due to the fact that a new generation of designers has appeared. They cooperate with Slovak companies and have established own firms. They improve the culture of design. What they have accomplished so far is not a well-known fact. Therefore, we decided to introduce three of them to public.

It is good to know that nice and good furniture has been developed in Slovakia. Michal Berger, Peter Bohuš and Rastislav Čeleda showcased their drawings, photos and realized designs of sitting furniture. Architectures, interior designs, exhibition and industrial designs were also included.

Each of three designers represents a special creative process.

✗ **Dana Doricová**

**Notes from the history of graphic design XII
Avant-garde in visual arts and graphic design**

p. 28 The beginning of 20th century introduced revolutionary changes in visual arts. Avant-garde movements in visual arts changed old-fashioned artistic standards. Free artistic disciplines influenced graphic design in many ways and drew from the energy of changing world.

Invasion of Expressionism and Fauvism styles liberated colour from superficial visual experience. Colour became a tool communicating man's feelings or a means expressing authentic visual representation of real life without direct contact with visual world. In addition to books and magazines, expressionist deformations of shape and dynamic type forms derived from woodcuttings were used for posters. Cubism style focused on a practical analysis of world and human perception. Abstract methods changing an object into a geometric shape laid foundations of modern graphic design. Further avant-garde movements, among them Futurism and Dadaism, advanced the synthesis of image and typeface and produced pieces of art inspiring graphic designers even today. Therefore, we now get into detail and cover “the prehistory” of then-problems.

In the early stages, writing was nothing but visual image. Writing diverted from visual image for the sake of precise communication (symbols recorded speech). However, there were many attempts to find “the lost paradise” where non-figurative symbols would have highlighted verbal expression through special form and arrangement. The writing systems without unfinished phonetic process represent special chapter in the history of writing (the ancient Egypt, China, etc.).

Among cultures using Latin typeface, the ancient

Rome was the first to attempt and arrange ltypes into pictures. Poets of the late Roman Empire developed picture poems “carmina figurate”. Poetry was incorporated into forms suggesting the contents. For example, Pubilius Porphyrius Optatianus (around 330 A. D.) arranged his poems into an altar, shepherd's pipe and water organ.

When printing was invented, texts were transcribed into pictures with difficulties. However, several attempts to disorganize rectangular form of typesetting appeared soon. At the turn of 15th and 16th century, Aldus Manutius attained good results. However, he presented decorativeness of typesetting at the expense of combined effect of written and “drawn” words. Some parts of popular Rabelais's stories about Gargantua and Pantagruel (1533 – 1534) reached higher level of synthesis. Similarly to the content of stories, they are arranged into the shape of a bell, cross, goblet or cast dice. Several artists, among them the English poet George Herbert (wing- and altar-shaped poems – 1630s), French poet Charles-Francois Panard (Rabelais's bottle from the mid 18th century) and others followed the tradition Rabelais had introduced. Their poems were similar to those created by their ancient predecessors. The French symbolist Stéphane Mallarmé developed a completely different method in the late 19th century. His 20-page poem “A roll of the dice will never abolish chance” (1897) is of “abstract” composition. The poem is like a score where various sound qualities have various types, weight and size of writing. Mallarmé conducted experiments with syntax, he omitted words, assigned meaning even to empty space. He abandoned linear typesetting, drew free verse along two pages and descended “downstairs” reminding of poetry by Mayakovsky. Striving for closer connection of symbols and sounds was typical also for Christian Morgenstern who replaced letters with prosodic signs in his poem the Night fish song (1905). Poems of both artists are of certain visual quality.

Dadaists followed in the futurist search of new expressions for pictures and letters, whether intentionally or not. A co-founder of magazine Lacerba, the futurist poet Ardengo Soffici published his absurd “poems” (he called them typograms) and compiled them into something called BIFgZf+18 in 1915. It was a scrum of parts of typesetting and separate letters to be translated into pictures. Fragments of various texts were readable. Soffici could be called a predecessor of Dadaism and Surrealism styles. In spite of opposing opinions (e.g. regarding war), what had Dadaists and Futurists in common was the destruction of traditional cultural standards.

Dadaism was born in 1915 in Zurich, Germany. International group of intellectuals living in the neutral Switzerland protested against war. Hugo Ball, a founder of Cabaret Voltaire where poets, painters and musicians used to meet, was the initial organizer of Dadaism. Dadaists published many books (Cabaret Voltaire by Ball for the first of them in 1916). Many other magazines followed Dada, a publication published by Tristan Tzara since 1917. Typographic anarchy introduced by the Dadaists was visually close to futurist style. However, they used pictures, illustrations from different texts, as part of absurd texts. The result was the magical and unexpected synthesis of pictures and letters. Dadaists positively influenced graphic design introducing innovative methods combining letters and pictures.

✗ **Zdeno Kolesár**

➤ Čo nájdete v čísle 3/2005

Koho zvolila anglická verejnosť za dizajnéra roka | Aký bol pražský Art and Interior | Ukážeme vám výsledky letného prieskumu aj zaujímavé diplomové práce tohtoročných absolventov dizajnu | Dozviete sa, ako dopadol projekt Transfurniture | Pravidelné rubriky Comeback, Sentimental a Kapitoly z dejín grafického dizajnu

Staršie čísla časopisu Designum do roku 2002 si môžete objednať na adrese SCD alebo e-mailom

designum,

vychádza ako dvojmesačník | bimonthly

6 x ročne 44 strán vo formáte 280 x 215 mm | 6 times a year 44 pages in a format 280 x 215 mm

Cena pre SR | 65 Sk za jedno číslo | 330 Sk celoročné predplatné (55 Sk za číslo)

Cena pre ČR | 65 Kč za jedno číslo | 330 Kč celoročné predplatné + poštovné

Price for abroad | 5 Euro single issue | 30 Euro annual subscription (including postage)

Voľný predaj vo vybraných galériách a kníhkupectvách v Bratislave: Artforum, Prospero, Ex Libris, predajňa Nova Design Store, Galéria Medium (VŠVU), X Galery. | Mimo Bratislavy: Kníhkupectvo Artforum (Banská Bystrica, Žilina, Košice), Galéria J. Koniarka (Trnava), Pavel Strážay Christiania (Poprad), Christiania (Prešov), Kníhkupectvo a Antikvariát Pod Vrškom (Nitra), Šarišská galéria (Prešov), Galéria M. Bazovského (Trenčín), Slovenské technické múzeum (Košice). | Mimo SR: Kníhkupectvo Fraktály (Praha).

➤ Objednávky na časopis Designum | Orders for Designum review

Slovenské centrum dizajnu | P.O.Box 131 | 814 99 Bratislava | e-mail: husta@scd.sk | www.scd.sk

01/2004

02/2004

03/2004

04/2004

05-06/2004

01/2005

02/2005

Designum | revue dizajnu / design review | X. ročník / volume X | vychádza 6-krát ročne / a bimonthly | číslo 4/2004 / number 4/2004 | **Vydáva / Edited by** | Slovenské centrum dizajnu, Bratislava | Slovak Design Centre | **Vedúca redaktorka:** Ľubica Hústá | Spolupráca na čísle: Katarína Hubová, Adriena Pekárová, Jana Oravcová | **Jazyková redakcia:** Inge Hrubaničová | **Redakčný kruh / Editorial cooperators:** Dušan Brozman, Emil Drlíčiak, Silvia Fedorová, Sylvia Jokelová, Zdeno Kolesár, Pavel Masopust, Mária Rišková, Marek Škripeň, Lucia Luptáková (Amsterdam), Ľubica Pedersen (Kodaň), Jiří Pelcl (Praha), Karol Pichler (Paríž), Alan Záruba (Praha) | **Poštová adresa / Postal address:** Slovenské centrum dizajnu, redakcia Designum, P.O. Box 131, 814 99 Bratislava | Slovak Design Centre, Designum editorial office, P.O. Box 131, 814 99 Bratislava, Slovak republic | **Sídlo redakcie / Headquarter:** Jakubova nám. 12, Bratislava, **Telefón / Phone** + 421 (0)2 5293 1564, fax: + 421 (0)2 5293 1838, **e-mail:** husta@scd.sk, scd@scd.sk | Nevyžiadané rukopisy, fotografie, diapositívy, CD sa nevracajú | **Graphic Design:** Zuzana Chmelová | **Prepress:** Typocon Bratislava | **Tlač / Printing:** Uniprint, Považská Bystrica |

© scd | ISSN 1335-034x | Registrované MK SR č. 889/93

Materiály publikované v časopise Designum nie je možné uverejniť bez súhlasu redakcie | Distribuuje: L. K. Permanent, s. r. o., P.O. Box 4, 834 14 Bratislava, tel.: 02 4445 3711, fax: 02 4437 3311, e-mail: lkpermanent@lkpermanent.sk | **Objednávky a predplatné v SR a ČR prijíma / Subscription orders:** Slovenské centrum dizajnu | Cena jedného čísla pre predplatiteľov je 55 Sk, cena pre voľný predaj 65 Sk | Celoročné predplatné je 330 Sk / 330 Kč + poštovné | Price per one copy abroad: 5 Euro | Annual subscription abroad: 30 Euro including postage.

Na obálke | Cover foto: Marián Laššák, stolička, vystavená na Fóre dizajnu, fotil Filip Vančo

Navštívte novú internetovú stránku Slovenského centra dizajnu

www.sdc.sk

Inzercia v dvojmesačníku Designum

6 x ročne 44 strán 280 x 215 mm

Ponuka je určená dizajnerským a grafickým štúdiám, firmám, reklamným agentúram, galériám a výstavným sieňam, jednotlivcom. Ak chcete odbornú verejnosť informovať o svojich výstavách, aktivitách, produktoch alebo hľadať či ponúkate špecializované služby, zariadenia a tovary, využite tieto možnosti inzercie.

➔ Celostranová plnofarebná tlač
4. strana obálky: 25 000 Sk
2. – 3. strana obálky: 20 000 Sk

➔ 1/2 formát vnútro plnofarebná tlač
140 x 210 mm: 11 000 Sk
1/4 formát vnútro plnofarebná tlač
140 x 105 mm: 6 000 Sk

➔ 1/2 formát vnútro čiernobiela tlač
140 x 210 mm: 5 000 Sk
1/4 formát vnútro čiernobiela tlač
140 x 105 mm: 3 000 Sk

Národná cena za dizajn 2005

Ministerstvo kultúry SR a Slovenské centrum dizajnu
vypisujú 7. ročník celoštátnej súťaže

Kategórie

produktový dizajn
komunikačný dizajn
študentský dizajn

Ocenenia

Národná cena za dizajn v kategórii:

└ produktový a komunikačný dizajn

Cena ministra školstva SR v kategórii študentský dizajn:

└ produktový a komunikačný

Zvláštna cena ministra hospodárstva SR pre výrobcu

Zvláštna cena ministra kultúry SR pre osobnosť

Uznania za dizajn

└ **Nové súťažné podmienky**

Uzávierka prihlášok : 31. júl 2005

Informácie a prihlášky: www.sdc.sk